

גמרא סדורה

מסכת עירובין

פרק ב' - "עוֹשֵׂין פְּסִין לְבִירָאוֹת"

לימוד פרק זה מוקדש להצלחת:

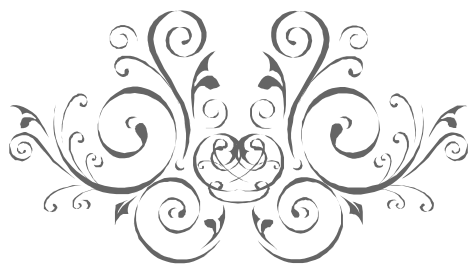
ידידיה ווינט נ"י

לרגל כניסתו לעול נעם מצוות

שיזכה לכל הטובות שבעולם

מתוך בריאות נחת ושמחה - לו ולכל משפחתו

"אם היו בני אדם מרגישים במתיקות התורה, היו משתגעים ומתלהטים אחריה, כי התורה כוללת כל הטובות שבעולם"
(אור החיים הקדוש)

המהדורה המעניקה חווית הצלחה
ומאהיבה את הגמרא על לומדיה

יצא לאור על ידי עמותת

"זכל בניך לימודי ה'"

ח' אלול תש"פ

בהצלחה - יגעת ומצאת - תאמיין!!!

להארות והערות

דניאל ברק ווינט

טל' - 0526071122

דוא"ל vinetdb81@gmail.com

עתניאל ד.ד. הר חברון 9040700

©

כל הזכויות על הטקסט, ניקוד ופיסוק,

החלוקה לסוגיות ופסקאות,

שמורות לעמותת "וכל בנייך לימודי ה'" ולדניאל ברק ווינט.

ניתן לצלם ולהדפיס לשם לימוד וללא מטרות רווח.

מסכת עירובין פרק ב - "עוֹשֵׂין פְּסִין לְבִירָאוֹת"

1. יז, ב - יח, א

רז"י

משנה

עוֹשֵׂין פְּסִין לְבִירָאוֹת,

אֲרַבְעָה דְיוֹמְדִין נִרְאִין בְּשִׁמּוֹנָה,

דְּבָרֵי רַבֵּי יְהוּדָה.

רַבִּי מֵאִיר אָמַר:

שִׁמּוֹנָה נִרְאִין בְּשָׁנִים עֶשֶׂר - אֲרַבְעָה דְיוֹמְדִין וְאַרְבַּעַת פְּשׁוּטִין.

גוֹבֵהֶן - עֶשְׂרֵה טַפְחִים,

וְרוֹחָבֶן - שֵׁשָׁה,

וְעוֹבְיִים - כָּל שֶׁהוּא.

וּבִינֵיהֶן - בְּמֵלֵא שְׁתֵּי דְבָקוֹת שֶׁל שְׁלֹשׁ שְׁלֹשׁ בָּקָר,

דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר.

רַבֵּי יְהוּדָה אָמַר:

שֶׁל אֲרַבְע.

קְשׁוּרוֹת וְלֹא מוֹתְרוֹת,

אֶחָת נִכְנָסֶת וְאֶחָת יוֹצֵאת.

מוֹתֵר לְהַקְרִיב לְבָאֵר, וּבִלְבָד שֶׁתְּהֵא פָּרָה רֹאשָׁה וְרוֹבָה בְּפָנִים, וְשׁוֹתָה.

מוֹתֵר לְהַרְחִיק כָּל שֶׁהוּא, וּבִלְבָד שֶׁיִּדְבֶּה בְּפִסִּין. יח,א

רַבֵּי יְהוּדָה אָמַר:

עַד בֵּית סְאֵתִים.

אֲמָרוּ לוֹ: לֹא אֲמָרוּ בֵּית סְאֵתִים אֲלָא לְגַנְהָ וּלְקַרְפָּף,

אֲבָל אִם הָיָה דִיר,

אוּ סְהָר,

אוּ מוֹקְצָה,

אוּ חֲצָר, אֲפִילוּ בֵּית חֲמִשָּׁת כּוֹרִין,

אֲפִילוּ בֵּית עֶשְׂרֵה כּוֹרִין - מוֹתֵר.

וּמוֹתֵר לְהַרְחִיק כָּל שֶׁהוּא, וּבִלְבָד שֶׁיִּדְבֶּה בְּפִסִּין.

גְּמָרָא

לִימָא מִתְּנִיתִין דְּלֵא כְּחֻנְיָא,

דְּתַנְיָא:

"עוֹשֵׂין פְּסִין לְבוֹר, וְחִבְלִין לְשִׁירָא.

וְחֻנְיָא אָמַר:

חִבְלִין לְבוֹר, אֲבָל לֹא פְּסִין?"

אֲפִילוּ תִימָא: חֻנְיָא,

בוֹר - לְחוּד,

בָּאֵר - לְחוּד.

אִיכָּא דְאָמְרִי:

מְדָלָא קְתַנִּי: חֻנְיָא אָמַר: עוֹשֵׂין חִבְלִין לְבוֹר וּפְסִין לְבָאֵר,

מְכַלְל דְּלְחֻנְיָא: לֹא שָׁנָא בוֹר וְלֹא שָׁנָא בָּאֵר,

חִבְלִים - אִין,

פְּסִין - לֹא.

לִימָא מִתְּנִיתִין דְּלֵא כְּחֻנְיָא?

אֲפִילוּ תִימָא: חֻנְיָא,

לְמֵאֵי דְקָאֵמַר תַּנָּא קָמָא קָא מְהַדְרִי לֵיהּ.

מתני'

עוֹשֵׂין פְּסִין לְבִירָאוֹת. שְׁבִרְשׁוֹת הַרְבִּים וּבִירָאוֹת עֲצֵמָן רְשׁוֹת הַיַּחֲדָד הֵן שְׁעִמוּקִים עֲשֵׂרָה וְאִין יָכוֹל לְמַלְאוֹת מֵהֶן וְעוֹשִׂים פְּסִין אֱלוּ לְהַכִּין לְהֵן הַיֶּקֶף שִׁיחֵו הַפְּסִין הַלְלוּ עוֹשֵׂין אֶת סְבִיבוֹת הַבוֹר רְשׁוֹת הַיַּחֲדָד וַיִּמְלֵא וַיּוֹצֵא וַיִּנַּח שֶׁם וַתִּכְנַס בְּהַמְתּוֹ וַיִּשְׁקְנָה:

דְיוֹמְדִין. עֲמוּדִין הֵנְרֵאִין כְּשָׁנִים שְׁעִשׂוּי כְּמִרְזָב שְׁלֵנוּ וְכִשְׁנוֹעֲצוּ בְּקִרְקַע לְפִאת דְּרוּמִית מְעֵרְבִית נוֹטָה דּוֹפְנוּ אֶחָד לְמִזְרַח וְצִידוֹ אֶחָד לְצַפּוֹן וְהַשְּׁנִי לְפִאת מְעֵרְבִית צְפוֹנִית נוֹטָה צִידוֹ אֶחָד לְמִזְרַח וְצִידוֹ אֶחָד לְדָרוֹם וְכִשְׁנוֹתָן אֲרַבְעָתָן לְדִ' הַפִּיאוֹת נִמְצָא לְכָל רוּחַ בִּ' אֲמוֹת דּוֹפְן אֲמָה כִּנְגַד אֲמָה וְהַרְיוּחַ בִּינְתָיִם:

פְּשׁוּטִין. בְּאֲמִצַּע נוֹתָן לְכָל רוּחַ לוֹחַ רַחְבָּה אֲמָה וּבְגִמְרָא מְפָרֵשׁ בְּאִיזָה בוֹר בְּעֵי ר' מֵאִיר פְּשׁוּטִין דְּהָא מוּדָה ר' מֵאִיר שִׁיכוֹל לְהַנִּיחַ י' אֲמוֹת רוּחוֹ בִּינְתָיִם כְּדִמְפָרֵשׁ וְאִזִּיל:

וּבִינֵיהֶם שְׁתֵּי רְבָקוֹת וְכוּ'. דְּהֵינּוּ עֶשֶׂר אֲמוֹת כְּדִמְפָרֵשׁ בְּגִמְרָא וְאִם פְּחוֹת כִּי"ש שֶׁהוּא יִפָּה:

קְשׁוּרוֹת. חוֹמְרָא הוּא לְמַעַט מְרִיחוֹ שְׁבִינְתִים:

וְלֹא מוֹתְרוֹת. בְּגִמְרָא פְּרִיךְ הֵינּוּ קְשׁוּרוֹת: אֶחָת נִכְנָסֶת וְאֶחָת יוֹצֵאת. קוֹלָא הוּא דְּלֵא בְּעִינֵן עֶשֶׂר מְצוּמְצֻמוֹת אֱלֵא שׁוֹחֲקוֹת:

מוֹתֵר לְהַקְרִיב. פְּסִים לְבָאֵר וּלְעֵשׂוֹת הַהִיקָף קֶצֶר:

וּבִלְבָד שֶׁתְּהֵא. מִשְׁפַּת הַבָּאֵר עַד בֵּין הַפְּסִין כְּדִי רֹאשָׁה וְרוֹבָה שֶׁל פָּרָה אֲבָל בְּצִיר מֵהַכִּי לֹא דִילְמָא מִמְשִׁיךְ אַחֵר פִּרְתּוֹ וּמִפִּיק לְדוּלָא חוּץ לְמַחֲצֵה וְקָא מִפִּיק מִרְשׁוֹת הַיַּחֲדָד לְרְשׁוֹת הַרְבִּים:

לְהַרְחִיק כָּל שֶׁהוּא. כָּל מָה שְׁבִלְבוּ לְעֵשׂוֹת הַיֶּקֶף גָּדוֹל:

וּבִלְבָד שִׁירְבָה בְּפִסִּין. דְּכָל כְּמָה דְּמִרְחִיק מְבוּר מְגִדִּיל רוּחוֹ שְׁבִין דְיוֹמֵד לְדִיּוֹמֵד וְצִרִיךְ לְהַרְבּוֹת בְּפִסִּין עַד שֶׁלֹּא יֵהָא בֵּין פְּשׁוּט לְפְשׁוּט וּבֵין פְּשׁוּט לְדִיּוֹמֵד יוֹתֵר מִי אֲמוֹת לְרִ' מֵאִיר אוּ מִי"ג אֲמָה וְשִׁלְשׁ לְרַבִּי יְהוּדָה:

לְגִינָה וּלְקַרְפָּף. שְׁאִין הַקִּיפֵן לְדִירָה קַרְפָּף הַיֶּקֶף גָּדוֹל חוּץ לְעִיר לְהַכְנִיס שֶׁם עֲצִים לְאוֹצֵר:

אֲבָל אִם הָיָה דִיר. שֶׁל בְּהֵמוֹת שְׁעוֹשֵׂין בְּשָׂדוֹת הַיּוֹם כֵּאֵן וְהַיּוֹם כֵּאֵן כְּדִי לְזַבְּלֵי בְּגִלְלֵי הַבְּהֵמוֹת:

סְהָר. לְבַהֲמוֹת שֶׁל עִיר:

מוֹקְצָה. רַחְבָּה שְׁאֲחוּרֵי הַבְּתִים:

וְחֲצָר. שְׁלִפְנֵי הַבְּתִים דְּכָל הַנִּי הַקִּיפֵן לְדִירָה הוּא וְהַנִּי פְּסִי בִירָאוֹת נִמִּי הוֹאִיל וּמִימֵיהֶן רְאוּיִין לְשִׁתִּיית אָדָם תְּשִׁמִּישׁ דִּירָה מְעֵלִיתָא הוּא:

גמ'

חִבְלִים לְשִׁירָא. כְּדִתְנֵן בְּפִי"ק (דף טו:): מְקִיפִין שְׁלֹשָׁה חִבְלִים דְּכוֹלָה עוֹמֵד הוּא אֲבָל פְּסִין לְשִׁירָא לֹא דְהוּי פְּרוּץ מְרוֹבָה וְלֹא הוֹתֵר אֱלֵא לְבוֹר מְשׁוּם בְּהַמַּת עוֹלֵי רַגְלִים כְּדִמְפָרֵשׁ לְקָמוּ:

בוֹר. מֵיִם מְכוּוֹסִין וְעֵבִידֵי דְּפִסְקֵי וּמְשׁוּם הַכִּי אֶסֶר חֻנְיָא דְּזִמְנִין דְּפִסְקֵי מִיָּא וּבִטְלֵי מַחֲצוֹת וְלֹא הוֹתֵרוּ פְּסִי בִירָאוֹת אֱלֵא מִפְּנֵי מִימֵיהֶן שֶׁל בְּהַמַּת עוֹלֵי רַגְלִים:

בָּאֵר. מֵיִם חַיִּים וּבִירָאוֹת דְּמִתְּנִיתִין מְדָלָא קְתַנִּי בּוֹרוֹת בְּמֵיִם חַיִּים קָאֵמַר:

רפ"י

בור הרבים. אי פסקי מיא מדכרי אהדדי ולא מטלטלי התם:
באר היחיד. דלא פסקי מיא:
לבורות לא. ואפילו דרבים:
מכונסין דלא פסיקא ליה. דאיכא בור הרבים דמהני ואיכא בור דיחיד דלא מהני לא קתני:
ואילו הכא ביראות קתני. דמשמע תרי חד דרבים וחד דיחיד:
ביראות דעלמא. אכל ביראות קאי ולעולם דרבים:

לימא מתניתין דלא כרבי עקיבא, דתנן:

"אחד באר הרבים, ובור הרבים, ובאר היחיד - עושין להו פסין, אבל בור היחיד - עושין לו מחיצה גבוה עשרה טפחים, דברי רבי עקיבא" (כב:),

ואילו הכא קתני: **"לבידאות" - "לבידאות" - אין, לבורות - לא!**

אפילו תימא: רבי עקיבא,

באר מים חיים דפסיקא ליה, לא שגא דרבים ולא שגא דיחיד - קתני. בור מכונסין דלא פסיקא ליה - לא קתני.

לימא מתניתין דלא כרבי יהודה בן בבא,

דתנן:

"רבי יהודה בן בבא אומר:

אין עושין פסין אלא לבאר הרבים בלבד" (עירובין כב:),

ואילו הכא קתני: **"לבידאות" - לא שגא דרבים ולא שגא דיחיד!**

אפילו תימא: רבי יהודה בן בבא,

מאי **"בידאות" - ביראות דעלמא.**

רס"י

השיתין. מיני תאנים רעות
 כדאמר במס' ברכות (דף מ:):
פטורין. מן הדמאי דכיון דרעות
 הן לא חס עלייהו עם הארץ
 ועישרן:
חוץ מן הדיפרא. שהוא חשוב:
דיו פירות. טוענין בי פעמים
 בשנה:

2. יח, א

מאי "דיומדין"?

אמר רבי ירמיה בן אֶלְעָזָר:
 דיו עמודין.

ד"יו למ"נודה שב"ח זונ"ית נתק"לקל במיד"ה שלש"ה - סימן.

תנן התם:

"רבי יהודה אומר:

כל השיתין - פטורין, חוץ מן הדיפרא" (דמאי א, א).

מאי "דיופרא"?

אמר עולא:

אילן העושה דיו פירות בשנה.

3. יח, א-ב

רש"י

אחור וקדם צרתני. מלפנים ומאחור צרת לי צורת פנים: הצלע: בין לרב בין לשמואל לשון צדדין כמו ולצלע המשכן השנית (שמות כו): **פרצוף**. חילקו לשנים שהיה זכר מכאן ונקבה מכאן: **זנב**. היה לו לאדם הראשון ונטלו ממנו וברא את חוה: **מאי אחור וקדם צרתני**. דמשמע ב' צורות: **מאדם ועד בהמה**. אדם הוזכר בפורענות תחילה: ה"ג היינו דכתיב וייצר בתרין יודין דמשמע ב' צורות: **אוי לי מיצרי**. שמצערני אם אעשה רצון יוצרי: **אוי לי מיוצרי**. אם אעשה רצון יצרי: **זכר ונקבה בראם**. משמע מתחילת בריאתו היה זכר ונקבה זכר מצד זה ונקבה מצד זה: **ברא אותנו**. משמע חד:

אמר רבי ירמיה בן אלתאי: דיו פרוצוף פנים היה לו לאדם הראשון, שנואמר: **"אחור וקדם צרתני"**²⁶ (תהילים קלט, ה).

כתיב: **"ויבן ה' אלהים את הצלע"**²⁷ (בראשית ב, כב), רב ושמואל: חד אמר: פרוצוף, וחד אמר: זנב.

בשלקמא למאן דאמר: "פרצוף" - היינו דכתיב: **"אחור וקדם צרתני"**, אלא למאן דאמר: "זנב" - מאי **"אחור וקדם צרתני"**?

כדרבי אמי, דאמר רבי אמי: **"אחור"** - למעשה בראשית, **"וקדם"** - לפורענות.

בשלקמא: **"אחור"** - למעשה בראשית" - דלא איברי עד מעלי שבטא, אלא **"וקדם"** - לפורענות" - מאי היא? אילימא: משום קלה - הא בתחילה נתקלל נחש, ולבסוף נתקלה חוה, ולבסוף נתקלל אדם!

אלא: למבול, דכתיב: **"וימח את כל היקום אשר על פני האדמה מאדם עד בהמה"**²⁸ (בראשית ז, ג).

בשלקמא למאן דאמר: "פרצוף" - היינו דכתיב: **"וייצר"**, תרין יודין, אלא למאן דאמר: "זנב" - מאי **"וייצר"**?

כדרבי שמעון בן פזי, דאמר רבי שמעון בן פזי: אוי לי מיצרי, ואוי לי מיוצרי.

בשלקמא למאן דאמר: "פרצוף" - היינו דכתיב: **"זכר ונקבה בראם"**²⁹ (בראשית ה, ב), אלא למאן דאמר: "זנב" - מאי **"זכר ונקבה בראם"**?

לכדרבי אבהו, דרבי אבהו רמי, כתיב: **"זכר ונקבה בראם"**, וכתיב: **"בצלם אלהים ברא אתו"**³⁰ (בראשית א, כו)! בתחלה - עלתה במחשבה לבראות שנים, ולבסוף - לא נברא אלא אחד.

בשלקמא למאן דאמר: "פרצוף" - היינו דכתיב: **"ויסגור בשר תחתנה"**³¹ (בראשית ב, כא),

²⁶ אחור וקדם צרתני ותשת עלי כפכה
²⁷ ויבן יהוה אלהים את הצלע אשר לקח מן האדם לאשה ויבאה אל האדם
²⁸ וימח את כל היקום אשר על פני האדמה מאדם עד בהמה ועד עוף השמים וימחו מן הארץ וישאר אף נח ואשר אתו בתבה
²⁹ זכר ונקבה בראם ויברך אתם ויקרא את שמם אדם ביום הברואם
³⁰ ויברא אלהים את האדם בצלמו בצלם אלהים ברא אתו זכר ונקבה ברא אתם
³¹ ויפל יהוה אלהים תרדמה על האדם וישן ויקח אחת מצלעותיו ויסגור בשר תחתנה

ר"י

ויבן. משמע שהיתה מחוסרת בנין:
מאי ויבן. בנויה ועומדת היתה:
שקילעה. קליעת שיער:
אוצר רחב מלמטה וקצר מלמעלה. שאם היה רחב מלמעלה כשהוא ממלאו מכביד משאוי הפירות על הכתלים ומטה אותם:
רחבה מלמטה. חלל בית הרחם שלה:
שושבינות. שגשגות בחיתונו לשמחו ולהתעסק בצרכי סעודת חופה:
סגי. מהלך:
ואפילו היא אשתו. שהוא גנאי לו:
נזמנה לו על הגשר. והיא מהלכת לפניו:
יסלקנה לצדדין. ויעבור לפניו:
בנהר. דמדליא למנא ומסתכל בבשרה ובאשת איש קאמר:

אלא למאן דאמר: "זנב" - מאי "ויסגור בשר תחתנה"?

אמר רב זביד, ואיתימא רבי ירמיה, ואיתימא רב נחמן בר יצחק: לא נצרכה אלא למקום חתך.

בשלמא למאן דאמר: "זנב", היינו דכתיב: "ויבן" (בראשית ב, כב), אלא, למאן דאמר: "פרצוף" - מאי "ויבן"?

לכדרבי שמעון בן מנסיא,

דדריש רבי שמעון בן מנסיא:

"ויבן ה' אלהים את הצלע" - מלמד שקילעה הקדוש ברוך הוא לחנה, והביאה לאדם הראשון,

שכן בברכי הים קורין ל'קלעיתא' - 'בנייתא'.

דבר אחר:

"ויבן ה' אלהים" (בראשית ב, כב).

אמר רב חסדא ואמרי לה במתניתא תנא:

מלמד שבנאה הקדוש ברוך הוא לחנה כבנין אוצר, מה אוצר זה - רחב מלמטה וקצר מלמעלה, כדי לקבל את הפירות, אף האשה - רחבה מלמטה וקצרה מלמעלה, כדי לקבל את הולד.

"ויביאה אל האדם" (בראשית ב, כב).

מלמד שעשה הקדוש ברוך הוא שושבינות לאדם הראשון, מכאן לגדול שיעשה שושבינות לקטן ואל ירע לו.

ולמאן דאמר: "פרצוף" - הי מינייהו סגי ברישא?

אמר רב נחמן בר יצחק:

מסתברא דזכר סגי ברישא,

דתניא:

"לא יהלך אדם אחורי אשה בדרך,

ואפילו היא אשתו.

נזמנה על הגשר - יסלקנה לצדדין.

וכל העובר אחורי אשה בנהר - אין לו חלק לעולם הבא."

רָשׁ"י

4. יח, ב

המרצה. מונח:
יד ליד. המרצה מיד ליד אפיו
 הוא כמו משה שקבל תורה מיד
 הקב"ה לידו:
עם הארץ היה. דלא גמר דרך
 ארץ דמתניי דקתני לעיל לא
 יהלך אדם אפילו אחרי אשתו:
אלקנה. נביא היה כדתניא
 בסדר עולם ויבא איש האלהים
 אל עלי זה אלקנה י נביאים
 נקראו איש האלהים והוא א'
 מהם וליכא למימר עם הארץ
 היה:
ולמאי דקאמר רב נחמן. דהאי
 אחרי אחרי ממש קאמר:
בי רב. מקרא [שקורין] תינוקות
 של בית רבן:
ולא אחרי אשה. אשת איש:
ולא אחרי עבודת גלולים. שמא
 ימשך אחריה וכתוב הרחק
 מעליה דרכך ואמרי' (עי' דף
 יז.) זו האפיקורסות:
ולא אחורי בית הכנסת בשעה
שהציבור מתפללין. שנראה
 ככופר שעומד מאחריה ואינו
 נכנס:

תנו רבנן:

"המרצה מעות לאשה מידו לידה, או מידה לידו, בשביל שישתתבל בה,
 אפילו דומה למשה רבינו שקיבל תורה מהר סיני - לא ינקה מדינה של גיהנם.
 ועליו הפתוב אומר: **"יד ליד לא ינקה רע"** (משלי יא, כא) - לא ינקה מדינה של גיהנם."

אמר רב נחמן:

מנוח - עם הארץ היה,

שנאמר: **"ויקם וילך מנוח אחרי אשתו"**³² (שופטים יג, יא).

מתקיף לה רב נחמן בר יצחק:

אלא מעתה, גבי אלקנה דכתיב: **"וילך אלקנה אחרי אשתו"** - ה'כי נמי?!וגבי אלישע דכתיב: **"ויקם וילך אחריה"**³³ (מלכים ב' ד, ל) - ה'כי נמי?!

אלא: אחרי דבריה ועצתה.

ה'כא נמי, אחרי דבריה ועצתה!

אמר רב אשי:

ולמאי דאמר רב נחמן: "מנוח - עם הארץ היה",

אפילו בי רב נמי לא קרא,

דכתיב: **"ותקם רבקה ונערתיה ותרכבנה על הגמלים ותלכנה אחרי האיש"**³⁴ (בראשית כד, סא),

ולא - לפני האיש.

אמר רבי יוחנן:

אחרי ארי - ולא אחרי אשה,

אחרי אשה - ולא אחרי עבודה זרה,

אחורי עבודה זרה - ולא אחורי בית הכנסת בשעה שמתפללין.

³² ויקם וילך מנוח אחרי אשתו ויבא אל האיש ויאמר לו האתה האיש אשר דברת אל האשה ויאמר אני

³³ ותאמר אם הנער חי יהיה וחי נפשך אם אעזבך ויקם וילך אחריה

³⁴ ותקם רבקה ונערתיה ותרכבנה על הגמלים ותלכנה אחרי האיש ויקח העבד את רבקה וילך

רפ"י

בנדוי. שישב מאה ושלשים שנה
נזוף מפני שגער בו הקב"ה
דכתיב המן העץ וגוי וקללו:
זרזי תאנה. חגורות ומתרגמין
זרזין (בראשית ג):

שכבת זרע דחזיא לאונסיה.
נעשה שידין ורוחין ולילין מיני
מזיקין:

אומרים מקצת שבחו כו'.
כלומר דרך ארץ הוא שאע"פ
שאדם משבח את חברו שלא
בפני הרבה אין מרבה בשבחו
לפני מפני שנראה כמחניף:

בפניו. כתיב צדיק תמים:
שלא בפניו. כתיב צדיק תמים:
טרף בפייה. מאמר פיה ביקשה
שיהא זית טרף שלה והיינו
מזון:

בשר ודם. נח:
ולא אמר איה אלוה עושי. לא
הוצרך להתאונן ולומר איה
עושי והריני חרב מי שנתן
זמירות של תורה בלילה ולהכי
נקט לילה שהקול נשמע
מרחוק:

מיום שחרב בית המקדש.
ופסקו הכהנים מלברך בשם
המפורש כדאמר באין דורשין
שהיו מברכין בשם המפורש:

דיו לעולם שישתמש בשם ב'
אותיות. בין לשבח לפניו בין
לברך איש את חברו דכתיב כל
הנשמה תהלל יה כלומר זה
השם שכל הנשמה כולה ראוי
להשתמש בו מכלל דשם בן
ארבע אותיות ושם המפורש לא
לכל הנשמה ניתן אלא לכהנים
בלבד: דכתיב (דברים י) ולברך
בשמו וכת"י (במדבר ו) ושמו את
שמי המיוחד לי:

נתקללו שכיניה. מקללתה:
נתברכו שכיניה. מקללתה:
למורש קיפוד. ושם הולכות
החיות רעות ומזיקות מקומות
הסמוכות לה דאוי לרשע ואוי
לשכינו [סוכה נו]:

5. יח, ב - יט, א

ואמר רבי ירמיה בן אלעזר:
כל אותן השנים שהיה אדם הראשון בנדי, **הוליד רוחין ושידיו ולילין**,
שנאמר: **"ויחי אדם שלשים ומאת שנה ויולד בدمותו כצלמו"**³⁵ (בראשית ה, ג) -
מקלל דעד האידינא לאו כצלמו אוליד.

מיתבי:

"היה רבי מאיר אומר:
אדם הראשון - חסיד גדול היה,
בין שראה שנקנסה מיתה על ידו,
ישב בתענית מאה ושלשים שנה,
ופירש מן האשה מאה ושלשים שנה,
והעלה זרזי תאנים על בשרו מאה ושלשים שנה!"

כי קאמרין ההוא, בשכבת זרע דחזא לאונסיה.

ואמר רבי ירמיה בן אלעזר:
מקצת שבחו של אדם - אומרים בפניו,
וכולו - שלא בפניו.

"מקצת שבחו בפניו" - דכתיב: **"כי אתה ראיתי צדיק לפני בדרך הנה"**³⁶ (בראשית ז, א).
"כולו שלא בפניו" - דכתיב: **"נח איש צדיק תמים היה בדתיו"**³⁷ (בראשית ו, ט).

ואמר רבי ירמיה בן אלעזר:
מאי דכתיב: **"והנה עלה זית טרף בפייה"**³⁸ (בראשית ח, יא)?
אמרה יונה לפני הקדוש ברוך הוא:
רבונא של עולם, יהיו מזונותי מרוזין פגית ומסורין בידך,
ואל יהיו מתוקין פדבש ותלזין ביד בשר ודם.
כתיב הקא: **"טרף"**,
וכתיב התם: **"הטריפני להם חקי"** (משלי ל, ח).

ואמר רבי ירמיה בן אלעזר:
כל בית שגשמעין בו דברי תורה בלילה - שוב אינו נחרב,
שנאמר: **"ולא אמר איה אלוה עושי נתן זמירות בלילה"** (איוב לה, י).

ואמר רבי ירמיה בן אלעזר:
מיום שחרב בית המקדש - דיו לעולם שישתמש בשתי אותיות,
שנאמר: **"כל הנשמה תהלל יה הללויה"** (תהילים קג, ו).

ואמר רבי ירמיה בן אלעזר:
נתקלה בכל - נתקלו שכיניה.
נתקלה שומרון - נתברכו שכיניה.

³⁵ ויחי אדם שלשים ומאת שנה ויולד בدمותו כצלמו ויקרא את שמו שת

³⁶ ויאמר ה' לנח בא אתה וכל ביתך אל התיבה כי אתה ראיתי צדיק לפני בדרך הנה

³⁷ אלה תולדות נח נח איש צדיק תמים היה בדתיו את האלהים התהלך נח

³⁸ ותבוא אליו היונה לעת ערב והנה עלה זית טרף בפייה וידע נח כי קלו המים מעל הארץ

רש"י

למטעי כרם. ויהנו שכיניה ושבח הוא לה שנוכרת לטובה :
חכה. עץ שפותח פיו שלא יכול לדבר :
לך דומיה. הכל שותקין כנגדך :
 שדומה עליו כו' נוחין לו יסורין שמקבלן מאהבה :
ולך ישולם נדר. אותה דומיה שהוא דומה ביסורין דומה לו כשילום נדר :
מעין ישיתוהו. כמעין של שיתין נקב שבבנין המזבח שניסוך היין של ספלים יורד לתוכו כל השנה כדאמר'י בלולב וערבה (סוכה מט.) :
הפושעי' בי. עדיין ואפי' בשעת תולעתם ואשם :
דא"כ. דהא דר"ל בפושעי ישראל מוקי לה להאי קרא דכתיב ואשם לא תכבה קשיא דידיה אדידיה :

"נתקללה בבל - נתקללו שכיניה".

דכתיב: **"ושמתי למורש קפד ואגמי מים"** (ישעיה יד, כג).

"נתקללה שומרון - נתברכו שכיניה".

דכתיב: **"ושמתי שמרון לעי השדה"** (מכה א, ו).

ואמר רבי ירמיה בן אلعזר:

בא וראה שלא כמדת הקדוש ברוך הוא מדת בשר ודם:

מדת בשר ודם - מתחייב אדם הריגה למלכות, מטילין לו חכה לתוך פיו,

כדי שלא יקלל את המלך.

מדת הקדוש ברוך הוא - אדם מתחייב הריגה למקום, שותק,

שנאמר: **"לך דמיה תהלה"** ³⁹ (תהלים סה, ב).

ולא עוד אלא שמשבח,

שנאמר: **"תהלה"**.

ולא עוד אלא שדומה לו כאילו מקריב קרבן,

שנאמר: **"ולך ישלם נדר"**.

היינו דאמר רבי יהושע בן לוי:

מאי דכתיב: **"עברי בעמק הבכא מעין ישיתוהו גם ברכות יעטה מורה"** (תהלים פד, ז)?

"עברי" - אלו בני אדם שעוברין על רצונו של הקדוש ברוך הוא.

"יעמק" - שממעמיקין להם גיהנם.

"הבכא" - שבוכין ומורידין דמעות כמעין של שיתין.

"גם ברכות יעטה מורה" - שמצדיקין עליהם את הדין,

ואומרים לפניו: רבונו של עולם, יפה דנת, יפה זכית, יפה חייבת, ויפה תקנת, גיהנם לרשעים, וגן עדן לצדיקים.

איני?!

והא אמר רבי שמעון בן לקיש:

רשעים - אפילו על פתחו של גיהנם אינם חוזרין בתשובה,

שנאמר: **"ויצאו וראו בפגרי האנשים הפשעים בי"** ⁴⁰ (ישעיה סו, כד) -

שפשעו' לא נאמר, אלא **"הפשעים"** - שפושעים והולכין לעולם!

לא קשיא:

הא - בפושעי ישראל,

הא - בפושעי אומות העולם.

הכי נמי מסתברא:

דאם כן, קשיא דריש לקיש אדריש לקיש.

דאמר ריש לקיש:

פושעי ישראל - אין אור גיהנם שולטת בהן,

קל וחומר ממזבח הזהב.

מה מזבח הזהב, שאין עליו אלא כעובי דינר זהב - עמוד כמה שנים ולא שלטה בו האור.

פושעי ישראל, שמליאין מצות כרמון,

שנאמר: **"כפלה הרמון רקתך"** ⁴¹ (שיר השירים ו, ז).

ואמר רבי שמעון בן לקיש: אל תיקרי **"רקתך"**, אלא: ריקתך,

שאפילו ריקנין שבך מליאין מצות כרמון - על אחת כמה וכמה.

אלא הא דכתיב: **"עברי בעמק הבכא"**!

³⁹ לך דמיה תהלה אלהים בציון ולך ישולם נדר

⁴⁰ ויצאו וראו בפגרי האנשים הפשעים בי כי תולעתם לא תמות ואשם לא תכבה והיו דראון לכל בשר

⁴¹ כפלה הרמון רקתך מבעד לצמתך

רס"י

ולא מבשקר. איננו מכירו שהוא יהודי דמשכה ערלתו ודומה לו כמי שאינו נימול:
המוציא והמעלה. המוציא אתכם מארץ מצרים (ויקרא כב) וכן המעלה אתכם מארץ מצרים (שם יא):
דפשעי. בחייהם: **מבטן.** שאול. יונה בן אמת קאמר ליה:
בדבי רבן יוחנן בן זכאי. ברייתא שנסדרה בבית מדרשו כעין תוספתא שסידר ר' חייא ור' אושעיא:
ציני. דקלים:
כשרין. ללולב:

ההוא דמחייבי ההיא שעתא בגיהנם, ואתי אברהם אבינו ומסיק להו ומקבל להו. בר מישראל שפא על בת גוי, דמשכה ערלתו ולא מבשקר ליה.

מתקיף לה רב פהנא:

השתא דאמרת: **"הפשעים"** - דפשעי ואזלי, אלא מעתה, דכתבי: **"המוציא"**⁴² (ויקרא כב, ג)

ו**"המעלה"**⁴³ (ויקרא יא, מה) - דמסיק ודמפיק הוא?!

אלא דאסיק ודאפיק, הכי נמי - דפשעי הוא.

ואמר רבי ירמיה בר אלא: ר

שלשה פתחים יש לגיהנם: אחד - במדבר,

ואחד - בים,

ואחד - בירושלים.

"במדבר" - דכתבי: **"וירדו הם וכל אשר להם חיים שאלה"**⁴⁴ (במדבר טז, ג),

"בים" - דכתבי: **"מבטן שאול שועתי שמעת קולי"**⁴⁵ (יונה ב, ג),

"בירושלים" - דכתבי: **"נאם ה' אשר אור לו בציון ותנור לו בירושלים"**⁴⁶ (ישעיה לא, ט).

ותנא דבי רבי ישמעאל:

"אשר אור לו בציון" - זו גיהנם,

"ותנור לו בירושלים" - זו פתחה של גיהנם."

ותו ליכא?!

והאמר רבי מריון אמר רבי יהושע בן לוי, ואמרי לה תנא רבה בר מריון בדבי רבי יוחנן בן זכאי:

שתי תמרות יש בגי בן הנום ועולה עשן מביניהן,

וזו היא ששנינו: ציני הר הברזל - כשירות,

וזו היא פתחה של גיהנם.

דילמא היינו דירושלים.

⁴² המוציא אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלהים אני יהוה

⁴³ מי אני יהוה המעלה אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלהים והייתם קדשים מי קדוש אני

⁴⁴ וירדו הם וכל אשר להם חיים שאלה ותכס עליהם הארץ ויאבדו מתוך הקהל

⁴⁵ ויאמר קראתי מצרה לי אל יהוה ויענני מבטן שאול שועתי שמעת קולי

⁴⁶ וסלעו ממגוד ועבור וחתו מנס שריו נאם יהוה אשר אור לו בציון ותנור לו בירושלם

רש"י

6. יט, א

טיט היין. הוא רפס לטבוע בו ובלע"ז פנייק {בוץ} וסתם טיט היינו שראוי לבנין:
שחת ובאר שחת. חדא מילתא היא:
על עסקי הנם. עריות:
תפתה. גיהנם דכתיב בההוא קרא מדורתה אש ועצים הרבה:
בית שאן פיתחו. שפירותיו מתוקין מכל ארץ ישראל:
משתבח בפירות דעבר ימינא. משתבח בפירות של עבר הנהר פרת בדרומו:

אמר רבי יהושע בן לוי:

שבעה שמות יש לגיהנם, ואלו הן: שאול, ואבדון, ובאר שחת, ובור שאון, וטיט היין, וצלמות, וארץ התחתית.

"שאול" - דכתיב: **"מבטן שאול שועתי שמעת קולי"** (יונה ב, ג).
 "אבדון" - דכתיב: **"היספר בקבר חסדך אמונתך באבדון"** (תהילים פח, יב).
 "באר שחת" - דכתיב: **"מי לא תעזב נפשי לשאול לא תתן חסדך לדאות שחת"** (תהילים טז, י).
 "ובור שאון, וטיט היין" - דכתיב: **"ויעלני מבור שאון מטיט היין"** (תהילים מ, ג).
 "וצלמות" - דכתיב: **"ישבי חשך וצלמות"**⁴⁷ (תהילים קז, י).
 "וארץ התחתית" - גמרא הוא.

ותו ליקא?!
 והאיכא גיהנם!

גיא שעמוקה כגיהנם⁴⁸,
 שהכל יורד לה על עסקי הנם.

והאיכא תפתה!
 דכתיב: **"מי ערוף מאתמול תפתה"** (ישעיה ל, לג)!

ההוא, שכל המתפתה ביצרו יפול שם.

גו עדן.

אמר ריש לקיש:
 אם בארץ ישראל הוא - בית שאן פתחו,
 ואם בערבא - בית גרם פתחו,
 ואם בין הנהרות הוא - דומסקנין פתחו.
 בככל - אב"י משתבח בפירי דמעבר ימינא.
 ורבא משתבח בפירי דהרפניא.

⁴⁷ ישבי חשך וצלמות אסירי עני וברזל

⁴⁸ מסורת השי"ס, גירסת וילנא: כגיהנם

רש"י

7. יט, א

"וביניהו במלוא שתי רבקות של שלש בקר, דברי רבי מאיר.
... קשורות ולא מותרות".

פשיטא!

כיון דתנא ליה ד"קשורות" הוי, אנו ידעינן דלא הוי מותרות!

מהו דתימא: "קשורות" - כעין קשורות, אבל ממש - לא,
קא משמע לן: "ולא מותרות".

8. יט, א-ב

רש"י

רבקה נכנסת ורבקה יוצאת. ולא פרה נכנסת ופרה יוצאת דא"כ לא הוה להו קשורות: **כמה ראשה ורובה של פרה.** שנתנו חכמים שיעור להרחקת פסין מן הבור שיהו רחוקין כדי ראשה ורובה כדתנן במתני: **שהן כעשר.** אמות ששה בקר ולקמן פריך מאי כעשר הא עשר מכוונות הן: **כ"ג ו"ז.** שמונה בקר יצאו מכלל שלש עשרה ולכלל י"ד לא באו ד"ג אמה ושליש הן: **בבור רחב שמונה.** אפי' לר"מ לא בעינן פשוטין דכי מרחיק כדי ראשה ורובה דהיינו שתי אמות לכל רוח נמצא החלל שבין ב' המחיצות שתיים עשרה אמה והפסין רחבן אמה לכל רוח זה כנגד זה נמצא בין פס לפס שיעור פתח עשר אמות ור' מאיר בהכי שרי: **בבור שתיים עשרה.** דכי מרחיק שתי אמות מכאן וכנגדם מכאן יש חלל המחיצה י"ז אמה ומהן שתי אמות עומד הרי בין זה לזה י"ד פרוץ וכולי האי לא שרי רבי יהודה ובעינן פשוטין לכל צד דמכלל צד וצד איכא י"ד אמות ולקמן מפרש היכא משוי להו: **תנינא.** לדרב פפא במתני. דקתני לר' מאיר ששה בקר ולרבי יהודה שמונה בקר וממילא שמעינן דר"מ שרי בהבדלת עשר ור' יהודה שרי בהבדלת שלש עשרה אמה ושליש וכי קבעי ר' מאיר פשוטין ביותר מעשר קאמר: **רב פפא הן ברייתא.** דתנא שיעורא דעובי הפרות לא שמיע ליה ובמתני לא פריש להו ואתא רב פפא לפרושי לך מתניתין דשיעורא דר' מאיר עשר אמות ודר' יהודה שלש עשרה אמה ושליש והסכים רב פפא מדעתו למה ששנינו בברייתא דראשה ורובה שתי אמו' ועוביה אמה ושני שלישי אמה:

"אחת נכנסת ואחת יוצאת".

תנא:

"רבקה נכנסת ורבקה יוצאת".

תנו רבנן:

"כמה ראשה ורובה של פרה? שתי אמות. וכמה עוביה של פרה? אמה ושני שלישי אמה. שהן כעשר,

יטב,

דברי רבי מאיר.

רבי יהודה אומר:

בשלוש עשרה אמה ובארבע עשרה אמה".

"כעשר"?

הא עשר הויין?

משום דבעי למיתנא סיפא: **"בשלוש עשרה".**

"בשלוש עשרה"?

טפי הויין!

משום דבעי למתני: **"בארבע עשרה".**

ו"בארבע עשרה"?

הא לא הויא!

אמר רב פפא:

יתירות על שלש עשרה,

ואינן מגיעות לארבע עשרה.

אמר רב פפא:

בבור שמונה - דכולי עלמא לא פליגי דלא בעינן פשוטין.

בבור שתיים עשרה - דכולי עלמא לא פליגי דבעינן פשוטין.

כי פליגי משמונה עד שתיים עשרה,

לרבי מאיר - בעינן פשוטין,

לרבי יהודה - לא בעינן פשוטין.

ורב פפא - מאי קא משמע לן?

תנינא!

רב פפא ברייתא לא נשמיע ליה,

וקא משמע לן כברייתא.

רפ"י

האריך בדיומדיין. יותר מאמה לכל צד עד שהעמיד ריח שבינתים על עשר אמות: **מהו.** דווקא פשוטין קאמר דכיון דהרחיקן יותר משיעור חכמים בעינן היכר ביני ביני ולא סגי בהארכת דיומדיין אלא מרחיק פורתא מן הפס ונותן שם פשוט וכן לאידך גיסא משום דליהוי היכירא או דילמא כיון דסוף סוף עשר ריוח הוא דאיכא לא מיתסר:

9. יט, ב

ארי"ך יות"ר בת"ל חיצ"ת חצ"ר שיבש"ה - סימן.

בָּעָא מִינְיָה אַבְיֵי מַרְבָּה:
הָאָרִיךְ בְּדִיּוּמְדִין כְּשִׁיעוֹר פְּשׁוּטִין,
לְרַבֵּי מְאִיר - מַהוּ?

אָמַר לֵיהּ:
תְּנִיתוּהּ: "וּבִלְבָד שְׂיִרְבָּה בַּפְּסִין" -
מֵאִי לָאוּ דְמְאָרִיךְ בְּדִיּוּמְדִין.

לָא, דְמַפְיֵשׁ וְעֵבִיד פְּשׁוּטִין.

אי הכי, האי "וּבִלְבָד שְׂיִרְבָּה בַּפְּסִין" - 'עד שְׂיִרְבָּה פְּסִין' מִיבְּעֵי לֵיהּ!

תְּנִי: "עַד שְׂיִרְבָּה פְּסִין".

אִיכָא דְאָמְרֵי:

אָמַר לֵיהּ:
תְּנִיתוּהּ: "וּבִלְבָד שְׂיִרְבָּה בַּפְּסִין".
מֵאִי לָאוּ דְמַפְיֵשׁ וְעֵבִיד פְּשׁוּטִין.

לָא, דְמְאָרִיךְ בְּדִיּוּמְדִין.

הִכִּי נִמְי מִסְתַּבְּרָא, מְדַקְתְּנִי: "וּבִלְבָד שְׂיִרְבָּה בַּפְּסִין".

שְׂמַע מִינְהּ.

10. יט"ב

רש"י

לר' יהודה. דלא אדכר פשוטין
 הי עדיפא ליה פשוטין עדיפי ליה
 ומרוחקין מן הדיומדין י"ג אמה
 למיהוי היכירא ביני ביני ולא
 סגי בהארכת דיומדין או
 הארכת דיומדין עדיפא דלא
 ליתי אוריא דהאי גיסא ודהאי
 גיסא ולבטלה:

כמה הן מקורבין. לבור:
 אפילו כור. ובלבד שירבה
 בפסין:

יותר מבית סאתים אסור. שזה
 שיעור היקף שלא כתיקנו:

דיר. מוקף לדירה שהרועה דר
 שם בלילה:

זו מחיצה. שלימה היא. ואלו
 פסין הן. ובין כל אחד ואחד
 שלש עשרה אמות ואין עומד
 אלא פס אמה בין כל שלש
 עשרה ושלש עשרה אלמא לרבי
 יהודה פשוטין עביד דאי
 בדיומדין מאריך הא מחיצה
 היא:

ופירצתה. אוסרת ביותר מעשר:
 ואלו תורת פסין עליהן. ויש י"ג
 אמה בין הארכה להארכה הלכך
 ביותר מבית סאתים לא
 מיתכשר:

בעא מיניה אביי מרבה:

יותר משלש עשרה אמה ושלש לרבי יהודה - מהו?
 פשוטין עביד,
 או:

בדיומדין מאריך?

אמר ליה:

תניתיה:

"כמה הן מקורבין? כדי ראשה ורובה של פרה.
 וכמה מרוחקין? אפילו כור ואפילו כוריים.

רבי יהודה אומר:

בית סאתים - מותר,

יותר מבית סאתים - אסור.

אמרו לו לרבי יהודה:

אי אתה מודה: בדיד,

וסהר,

ומוקצה,

וחצר,

אפילו בת חמשות כורים ואפילו בת עשרה כורים - שמוותר!?

אמר להן: זו - מחיצה,

ואלו - פסין."

ואם איתא, 'זו מחיצה וזו⁴⁹ מחיצה' מיבעי ליה!

הכי קאמר:

זו - תורת מחיצה עליה, ופרצותיה בעשר,

ואלו - תורת פסין עליהן, ופרצותיהן בשלש עשרה אמה ושלש.

⁴⁹ וילנא: (היא)

11. יט, ב

רס"י

תל המתלקט יי. טפחים :
מתוך ד'. אמות תל משופע אבל
 מדורנו זקוף קודם שימשך ד'
 אמות עלה ונתלקט גובהו לי
 טפחים וקיי"ל בהזורק במסי
 שבת (דף ק.) דלענין שבת הוי
 רשות היחיד הכא מאי אי קאי
 במקום א' מן הדיומדין מי הוי
 כדיומד או לא ולהכי נקט מתוך
 ד' שאם היה מדורנו משופע יפה
 ואינו מתלקט לגובה עשרה עד
 שימשך יותר מדי אמות ואפי'
 עלה גובהו לשפוע לעשר אמות
 ארעא סמיכתא היא :
מרובעת. אמה על אמה ואינה
 מחוסרת אלא חליקה שינטל
 עובי שבינתים ותיעשה כמרוזב
 דופן לכאן ודופן לכאן :
עגולה. מחוסרת חקיקה לחקוק
 וליטול בליטת עיגול ולהשוות
 אמצעה לפיאותיה ותהא
 מרובעת ועדיין היא מחוסרת
 חליקה :
אמרי' נמי תרי רואין. לרי'
 ישמעאל ותל נמי כאבן עגולה
 דמי לתנא קמא לא אמרינן תרי
 רואין :

בעא מיניה אביי מרבה:
 תל המתלקט עשרה מתוך ארבע -
 נידון משום דיומד,
 או:
 אינו נידון משום דיומד?

אמר ליה:
 תניתוק:

"רבי שמעון בן אלעזר אומר:

היתה שם אבן מרובעת,
רואין כל שאילו תחלק ניש בה אמה לכאן, ואמה לכאן - נידון משום דיומד,
ואם לאו - אינו נידון משום דיומד.

רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר:

היתה שם אבן עגולה,
רואין כל שאילו תחקה ותחלק ניש בה אמה לכאן, ואמה לכאן - נידון משום דיומד,
ואם לאו - אינו נידון משום דיומד."

במאי קא מפלגי?

מר סבר: חד רואין - אמרינן,

תרי רואין - לא אמרינן.

וקר סבר: אפילו תרי רואין - נמי אמרינן.

12. יט, ב - כ, א

כ"י

חיצת קנים. שעשאה לכאן ולכאן כעין דיומד:
גודריתא דקני. קנים מחוברים הרבה בעץ א' סמוך לארץ ומלמעלה הן מתפרשין:
תרי גווני אילן. אשמעי אילן שלם דאיכא למימר יחלק ויחקק ואשמעי האי אע"ג דליכא למימר הכי שרי הואיל ותחתיו אחד הוא כדיומד אבל קנה פחות מגי לא:
מאי לאו גודריתא דקני. וש"מ דאע"ג דאין עוביו ד' בגובה עשרה אמרינן רואין:
לא קנה קנה פחות מג'. דעשוי כדיומד ממש ובלא רואין איכא תיקון מעליא:

בעא מיניה אפיי מרבה:
 חיצת הקנים - קנה קנה פחות משלשה - נידון משום דיומד,
 או:
 לאו?

אמר ליה:
 תניתנה:

"היה שם: אילן,
 או גדר,

או חיצת הקנים - נידון משום דיומד".
 מאי לאו, קנה קנה פחות משלשה.

לא, גודריתא דקני.

אי הכי, היינו "אילן"!

ואלא, מאי? קנה קנה פחות משלשה?!
 היינו "גדר"!
 אלא מאי אית לך למימר?
 תרי גווני גדר,
 הכא נמי - תרי גווני אילן.

איכא דאמרי:

גודריתא דקני מאי קא מיבעיא ליה?

אמר ליה:
 תניתנה:

"היה שם גדר או אילן או חיצת הקנים - נידון משום דיומד",
 מאי לאו, גודריתא דקני.

לא, קנה קנה פחות משלשה.

אי הכי, היינו "גדר"!

ואלא מאי? גודריתא דקני?!
 היינו "אילן"!
 אלא מאי אית לך למימר?
 תרי גווני אילן,
 הכא נמי - תרי גווני גדר.

כא

רש"י

13. כ, א

אמר ליה מותר. דהא ליכא דיורין בין הפסין דליסרו עליהו דליהוי מוציא מרשותו לרשות חברו:

שתים מאי. שתים זו אצל זו ומחיצה ביניהן ושתייהן ראשון בין הפסין:

אסור. לטלטל מתוכן לבין הפסין כדמפרש טעמא רב הונא:

ואפילו עירבו. דרך הפתח שבמחיצה שביניהן דהשתא חדא נינהו ולא אסרן אהדדי אסורות לטלטל מתוכן לבין הפסין גזירה שמא יאמרו עירוב מועיל בין הפסין לשתף חצירות יחד שהרואה אותן מטלטלין מתוכן לבין הפסין לא ידע דיש פתח ביניהן וסבר האי דלא אסרן אהדדי בתוך בין הפסין כשאר שתי חצירות הפתוחות למבוי אחד שאסור להוציא למבוי אלא אי"כ נשתתפו הי"נ משום דנתנו עירובן בין הפסין לשתף כשיתוף שאר מבוי ואתו למשרי נמי להכניס ולהוציא מבין הפסין לחצירות כי ליכא פתח ביניהן ויהבי עירוב באחת החצירות דרך בין הפסין וההוא ודאי לא מהני דכי תקינו רבנן שיתופי מבואות במבוי סתום תקון ואורכו יותר על רחבו וזה מפולש לארבעה צדדין:

עירבו מותרין. דכיון דעירבו דרך פתח שביניהן וחד רשותא הוא דלא אסרן אהדדי להך גזירה לא חיישינן:

דהדרן וערבן. שנפרצה ביניהן פירצה גדולה בסופה שגלוי לכל שרשות אחת היא:

בעא מיניה אביי מרבה:

חצר שראשה נכנס לבין הפסין,

מהו לטלטל מתוכה לבין הפסין,

ומבין הפסין לתוכה?

אמר ליה: מותר.

שתים - מאי?

אמר ליה: אסור.

אמר רב הונא:

שתים - אסורין, ואפילו עירבו,

גזירה שמא יאמרו: "עירוב מועיל לבין הפסין".

רבא אמר:

עירבו - מותר.

אמר ליה אביי לרבא:

תניא דמסייע לך:

"חצר שראשה אחד נכנס לבין הפסין -

מותר לטלטל מתוכה לבין הפסין, ומבין הפסין לתוכה,

אבל שתים - אסור.

במה דברים אמורים: שלא עירבו,

אבל עירבו - מותרין".

לימא תיהוי תיובתא דרב הונא!

אמר לך רב הונא:

התם - דהדרן וערבן.

14. כ, א

רש"י

יבשו מים בשבת מהו. לטלטל בין הפסין מי אמרינן שבת הואיל והותרה הותרה או דילמא כיון דהיתר פסין אינו אלא משום מים והרי יבשו ואסור ואכל פסי ביראות קאי: **כלום נעשית מחיצה.** כלומר כלום הותרה מחיצה כזו אלא משום מים: **יבשו מים בשבת.** וחזרו ובאו גשמים בו ביום מאי מי אמרינן חזרו פסין להיתרן הראשון לטלטל בתוכן: **מיניה דמר.** רבה שהיה רבו: **ובאו מים בשבת לא קמבעיא לי.** דמותר דהא קיימא לן כל מחיצה הנעשית בשבת שמה מחיצה: **לא שנו.** דשמה מחיצה: **אלא לזרוק.** שהזורק מרה"ר לתוכה חייב דמדאורייתא ודאי מחיצה היא: **אבל לטלטל אסור.** דרבנן גזור עליה: **אמזיד איתמר.** וקנסא קנסוה אבל שוגג מותר והא דנעשית מאליה כל שכן דמותר:

בְּעָא מִיְנִיה אַבְי מְרַבָּה:
יְבֹשׁוּ מַיִם בְּשַׁבַּת - מַהוּ?

אָמַר לִיה:
כְּלוּם נַעֲשִׂית מַחֲצֵה אֲלָא בְּשַׁבִּיל מַיִם,
'מַיִם' אִין כָּאן - 'מַחֲצֵה' אִין כָּאן.

בְּעֵי רַבִּין:
יְבֹשׁוּ מַיִם בְּשַׁבַּת, וּבָאוּ בְּשַׁבַּת - מַהוּ?

אָמַר לִיה אַבְי:
יְבֹשׁוּ בְּשַׁבַּת - לֹא תִיבְעֵי לָךְ,
דְּבְעֵי מִיְנִיה דְּמָר וּפְשִׁיט לִי דְאָסִיר.
בָּאוּ - נְמִי לֹא תִיבְעֵי לָךְ,
דְּהָוָה לִיה מַחֲצֵה הַעֲשׂוּיָה בְּשַׁבַּת,
וְתִנְיָא:

**"כל מחיצה העשויה בשבת: בין בשוגג בין במזיד,
בין באונס בין ברצון - שמה מחיצה".**

וְלֹאוּ אִיתְמַר עֲלָה:
אָמַר רַב נַחֲמָן:
לֹא שָׁנוּ אֲלָא לְזָרוּק, אֲבָל לְטַלְטַל - לֹא!

כִּי אִיתְמַר דְּרַב נַחֲמָן אֲמַזִּיד אִיתְמַר.

רפ"י

הזורק. מרשות הרבים לבין הפסין של ביראות:
חייב. חטאת דרשות היחיד מעלייתא הוא:
אי לאו מחיצה. מדאורייתא היא לשוויה מיהא רשות היחיד לזריקה:
היכי שרו רבנן למלאות. ולהוציא מרה"י לרה"י משום דוחק:
כעין פסי ביראות. ואין שם בור: מפסקתן: שאין שם דרך אלא בין הפסין יסלקנה לצדדין דאתי דריסת רבים ומבטלי מחיצות:
כאן הודיעו. חכמים כמה גדול כחן של מחיצות דלא מיבטלי משום בקיעת רבים:

15. כ, א

אמר רבי אלעזר:
הזורק לבין פסי הביראות - חייב.

אמרו ליה⁵⁰:
פשיטא!
אי לאו מחיצה היא - היכי משתרי ליה למלאות!

לא צריכא, דעבד כעין פסי ביראות ברשות הרבים, וזרק לתוכה - חייב.

הא נמי פשיטא!
אי לאו דבעלקמא מחיצה היא - גבי בור היכי משתרי ליה לטלטלי?

לא צריכא, אף על גב דקא בקעי פה רבים.

ומאי קא משמע לן?
דלא אתו רבים ומבטלי מחיצתא!
הא אמר רבי אלעזר חדא זימנא,
דתנן:

"דבי יהודה אומר:

אם היתה דרך רשות הרבים מפסקתן - יסלקנה לצדדין,

וחכמים אומרים:

אינו צריך" (עירובין כב.).

רבי יוחנן ורבי אלעזר דאמרי תרווייהו:
כאן הודיעה כחן של מחיצות!

אי מהתם - הוה אמינא: "כאן" ולא סבירא ליה,
קא משמע לן: "כאן" וסבירא ליה.

וליימא הא ולא בעי הד!

חדא מכלל חברתה איתמר.

⁵⁰ גירסת וילנא: (אמרו ליה)

16. כ, א-ב

"מוֹתֵר לְהַקְרִיב לְבָאָר וּבְלִבְד שְׁתָּהָ פָּרָה רֹאשָׁה וְרוּבָה בְּפָנַיִם, וְשׁוֹתָה".

תַּנּוּ הַתָּם:

"לֹא יַעֲמוּד אָדָם: בְּרִשׁוֹת הַרְבִּים וַיִּשְׁתֶּה בְּרִשׁוֹת הַיְחִיד, בְּרִשׁוֹת הַיְחִיד וַיִּשְׁתֶּה בְּרִשׁוֹת הַרְבִּים,

אֵלָא אִם כֵּן מְכַנִּיס רֹאשׁוֹ וְרוּבּוֹ לְמַקּוּם שְׁהוּא שׁוֹתָה"

וְכֵן בְּגַת" (עירובין צט.)

כב,

גְּבִי אָדָם - הָא אָמַר דְּבַעֵי רֹאשׁוֹ וְרוּבּוֹ,
גְּבִי פָּרָה - מִי בַעֲיֵין לָהּ רֹאשָׁה וְרוּבָה, אוֹ לֹא?

כָּל הַיְכָא דְקָא דְנָקִיט מְנָא וְלֹא נָקִיט לָהּ - לֹא תִבְעֵי לָהּ, דְּבַעֵי רֹאשָׁה וְרוּבָה מְלָגִיו,
כִּי תִבְעֵי לָהּ - הַיְכָא דְנָקִיט מְנָא וְנָקִיט לָהּ, מֵאִי?

תָּא שְׁמַע⁵¹:

"וּבְלִבְד שְׁתָּהָ הַפָּרָה רֹאשָׁה וְרוּבָה מִבְּפָנַיִם וְשׁוֹתָה".

מֵאִי לָאוּ דְנָקִיט לָהּ וְנָקִיט מְנָא.

לֹא, דְנָקִיט מְנָא וְלֹא נָקִיט לָהּ.

וְכִי נָקִיט מְנָא וְלֹא נָקִיט לָהּ, מִי שָׂרִי?!

וְהַתְּנִיא:

"לֹא יִמְלֵא אָדָם מַיִם וַיִּתֵּן בְּשֶׁבֶת לִפְנֵי בְהֵמָתוֹ,

אָבֶל מִמְלֵא הוּא וְשׁוֹפֵר, וְהִיא שׁוֹתָה מֵאִילָיָה!"

הָא אֵיתָמַר עֲלָהּ:

אָמַר אַבְי:

הַכָּא - בְּאִבּוּס הָעוֹמֵד בְּרִשׁוֹת הַרְבִּים,
גְּבוּהָ עֶשְׂרֵה טַפָּחִים, וְרוּחַב אַרְבַּעָה, וְרֹאשׁוֹ אֶחָד נִכְנֵס לְבֵין הַפְּסִין,
גְּזִירָה דִילְמָא חֲזִי לִיה לְאִבּוּס דְּמַקְלָקֵל וְאֵתִי לְתַקּוּנִיהָ,
וְדָרָא לִיה לְדוּלָא בְהָדְיָה,
וְקָא מַפִּיק מְרִשׁוֹת הַיְחִיד לְרִשׁוֹת הַרְבִּים.

וְכִי הָאִי גְּוֹנָא מִי מִיחִיב?!

וְהָאֵמַר רַב סַפְרָא אָמַר רַבִּי אֲמִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן:

הַמְּפָנָה חֲפֵצִי מְזוּיָת לְזוּיָת, וְנִמְלָךְ עֲלֵיהּ וְהוֹצִיאָן - פְּטוּר,
שְׁלֹא הִיתָה עֲקִירָה מְשַׁעָה רֹאשׁוֹנָה לְכַךְ!

אֵלָא, זְמַנִּין דְּמַתְקֵן לִיה וְהָדָר מְעִיִל לִיה, וְקָא מְעִיִל מְרִשׁוֹת הַרְבִּים לְרִשׁוֹת הַיְחִיד.

אֵיכָא דְאָמְרִי:

גְּבִי אָדָם - הָא קְאָמְרִינָן דְּסָגִי לִיה בְּרֹאשׁוֹ וְרוּבּוֹ,

גְּבִי פָּרָה - מִי סָגִי לָהּ בְּרֹאשָׁה וְרוּבָה, אוֹ לֹא?

הַיְכָא דְנָקִיט מְנָא וְנָקִיט לָהּ - לֹא תִבְעֵי לָהּ, דְּסָגִי לָהּ בְּרֹאשָׁה וְרוּבָה,

אֵלָא כִּי תִבְעֵי לָהּ - דְנָקִיט מְנָא וְלֹא נָקִיט לָהּ, מֵאִי?

רפ"י

מוֹתֵר לְהַקְרִיב כּוֹ'. פְּרִישָׁנָא לָהּ לְכוּלָהּ

מֵתִיבִין בְּרִישׁ פִּירְקִין:

אֵלָא א"כ הַכְּנִיס רֹאשׁוֹ וְרוּבּוֹ. דְּחִישִׁינָן שְׁמָא יַמְשֵׁךְ גּוֹפּוֹ לְמַקּוּם רַגְלֵיו וְיוֹצִיא הַכְּלִי עִמּוֹ:

וְכֵן בְּגַת. מְפָרֵשׁ בְּפִ' בְּתֵרָא (דף צט.): לַעֲנִין מַעֲשֵׂר דְכָל כְּמָה שֶׁהוּא בְּגַת שׁוֹתִין בְּלֹא מַעֲשֵׂר עַל הַגַּת אֲבָל לְהוֹצִיא מִן הַגַּת שְׁתִּיית קָבַע הוּא וְעַל הַגַּת אֲפִי מוֹזֵגוּ בְּחִמְקִין דְּהוּיָא לָהּ קָבַע לֹא חָשִׁיב לִיה קָבַע הַתָּם:

גְּבִי בְהֵמָה. הַמְשַׁקָּה בְּהֵמָתוֹ בְּרַהֲיָי וְהִיא עוֹמֵדֵת בְּרַהֲיָי מָהוּ:

הַיְכָא דְנָקִיט מְנָא. שֶׁהִיא שׁוֹתָה בּוֹ:

אֵלָא נָקִיט. לְצוּרָה בִּאֲפִסְרָא שְׁלֹא תוֹכֵל לַעֲקֵם רֹאשָׁה בְּחוּץ:

לֹא תִבְעֵי לָךְ. דְּדוּדָאֵי חִישִׁינָן שְׁמָא תַעֲקֵם אֶת רֹאשָׁה וְתוֹלֵךְ אֶת הַכְּלִי אַחֲרֵיהּ:

וְכִי לֹא נָקִיט לָהּ מִי שְׂרִי. לֵאחֹזֵי הַכְּלִי בְּפָסִי בִּירְאוֹת וְאַעֲיִג דְּעִשׂוּיָן כְּתִיקֵן שֶׁהִפְרָה רֹאשָׁה וְרוּבָה בְּפָנַיִם:

לֹא יִמְלֵא אָדָם מַיִם וַיִּתֵּן לִפְנֵי בְהֵמָתוֹ. וַיֵּאחֹזֵי הַכְּלִי בִּידוֹ בְּעוֹד שֶׁהִיא שׁוֹתָה וְלַקְמָן בְּבִרְיָתָא בְּשִׁמְעֵתִין הִיא גְּבִי פָּסִי בִּירְאוֹת וְעַל כִּרְחַךְ בְּדֵלָא נָקִיט לָהּ הוּא דָאֵי נָקִיט לָהּ הוּא וְאַפִּיָּה אֲסוּר לָמָּה הוֹצֵרְכוּ רֹאשָׁה וְרוּבָה בְּפָנַיִם אֵלָא פְּשִׁיטָא בְּדֵלָא נָקִיט לָהּ וּמִתְנַיִ דְּשָׂרִי בְּדַנְקִיט לָהּ וְקַתְנֵי רֹאשָׁה וְרוּבָה מִבְּפָנַיִם:

הָא אֵיתָמַר עֲלָהּ כּוֹ'. כְּלוֹמַר כִּי בַעֲיֵין רֹאשָׁה וְרוּבָה בְּדֵלָא נָקִיט לָהּ וְכִי הוּי רֹאשָׁה וְרוּבָה שְׂרִי וְבִרְיָתָא דְקַתְנֵי לֹא יִמְלֵא וַיִּתֵּן הוּא עֲצֻמוֹ לְבַהֲמָתוֹ הָא תֵּרְצָה אֲבִי לַקְמָן דְּלֹאוּ בְּבַהֲמָה הָעוֹמֵדֵת בְּרַהֲיָי וְרֹאשָׁה וְרוּבָה בֵּין הַפְּסִין עֲסָקִין אֵלָא בְּבַהֲמָה הָעוֹמֵדֵת בְּבֵית וְחִלּוּנוֹת פִּתּוּחוֹת לָהּ לְרַהֲיָי וְאַיְבוּס מְתוּקָן לָהּ לִפְנֵי בְרַהֲיָי גְּבוּהָ " וְרַחַב ד' דְּהוּי רַהֲיָי וְנוֹתָן לָהּ שֶׁם תֵּבָן וּמִסְפּוּא מְרַהֲיָי וְרֹאשׁ הָאִיבּוּס נִכְנֵס לְבֵין הַפְּסִין וְאַשְׁמַעֲיָן דְּלֹא יִמְלֵא מִן הַבוּר וְיִגְבִּיהָ הַדְּלִי עַל רֹאשׁ הָאִיבּוּס וְיִלָּךְ דְּרָךְ רַהֲיָי וְיִטְלֹטֵל הַדְּלִי עַל הָאִיבּוּס לִפְנֵי בְהֵמָה וְאַעֲיִג דְּקִיִּיל עוֹמֵד אָדָם בְּרַהֲיָי וּמִטְלֹטֵל בְּרַהֲיָי בְּהַמוּצָא תְּפִלִּין (לַקְמָן ד' צח:). הַכָּא אֲסוּר:

דִּילְמָא. כִּי בַעֲיֵי לְאֲנוּחֵי דְלִי עַל רֹאשׁ הָאִיבּוּס חֲזִי לִיה לְאִיבּוּס דְּמַקְלָקֵל בְּרֹאשׁוֹ שְׁבַרְהֲיָי וּמִינְשֵׁי וְדַרְי לִיה לְדוּלָא בְּהָדְיָה וְאַזִּיל לְתַקּוּנִיהָ וְקָא מַפִּיק מִבֵּין הַפְּסִין לְרִיחַ הַלֶּכֶךְ לֹא יִנְיָחוּ וְיִטְלֹטְלוּ אֵלָא שׁוֹפֵךְ עַל הָאִיבּוּס וְהַמַּיִם הוֹלְכִין עַד הַבְּהֵמָה מֵאִלְיָהּ:

וְכִי הָאִי גְּוֹנָא מִי מִיחִיב. כִּי עַקֵּר מְרַהֲיָי אֲדַעְתָּא לְאֲנוּחִיהָ בְּרַהֲיָי וְאַינְשֵׁי וְאַפְקִיָה לְרַהֲיָי מִי מִיחִיב מִדְּאֻרִיָּתָא דְּלִיגְזוּר רַבָּן בְּדֵלָא אֲפָקִיָה מִשּׁוּם דְּלֹא לִיתִי לָהּ כִּי:

שְׁלֹא הִיתָה עֲקִירָה כּוֹ'. וּבְשֶׁבֶת מְלֹאכֶת מְחֻשֶׁבֶת אֲסֶרֶה תוֹרָה שֶׁנִּתְכוּן לְכַךְ אֵלָא שֶׁשֶׁג בְּשֶׁבֶת כְּסָבוֹר שֶׁהַיּוֹם חוֹל אוֹ מְלֹאכָה זוֹ מוֹתֵרֵת אֲבָל כִּי לֹא נִתְכוּן פְּטוּר מְחֻשָׁתָּא וְכִינּוּן דָּאֵי נְמִי אֲתִי לִידֵי כַךְ לִיכָא חִיּוּבָא דְּאֻרִיָּתָא לֹא אִיבְעֵי לָן לְמִיגָר הִיתִירָא מִשּׁוּם הָא:

וְהָדָר מְעִיִל לִיה. לְדוּלָא לְאִיבּוּס לְבֵתֵר דְּתַקְנִיה וְקָא עַקֵּר לִיה מְרַיָּה אֲדַעְתָּא לְאֲנוּחֵי בְּרַהֲיָי:

לֹא תִבְעֵי לָךְ דְּסָגִי בְּרֹאשָׁה וְרוּבָה. דֵּהָא מִתְנֵי הִיא בְּדַנְקִיט מְנָא דָאֵי לֹאוּ דְנָקִיט מְנָא קָמִיָּה לָמָּה הַצְרִיכּוּ רֹאשָׁה וְרוּבָה בְּפָנַיִם אֲבָל הָא מְסַפְקָא לָן דְּדִילְמָא מִתְנֵי בְּדַנְקִיט לָהּ הוּא:

⁵¹ כך גירסת הראשונים. אך בדפוס הגירסה היא: אָמַר לִיה: תִּתְּנוּהָ

רפ"י

אובסין אותה מבפנים. מפרש בפי' מי שהחשיך (שבת ד' קנה:). שתוחב לה מספוא הרבה על כרחה בבית הבליעה יותר מכדי אכילתה עד שנעשה כאיבוס במעיה כשיוציא למדבר ומתיירא שלא תמצא מאכל: **והא איבוס כמאן דנקיט מנא ונקיט לה הוא.** שאם אינו אוחז בצוארו אינו יכול לתחוב וקא בעי ראשו ורובו ותיפשוט בעיא קמייטא דלישנא קמא: **מידי גבי הדדי תני להו.** דתנא בהמה לא תנא גמל ומאי בהמה גמל: איתמר נמי לא גרסי: **צוארו ארוך.** ואע"ג דרוב גופו מבפנים אם יתקפנו ויעקר צוארו יגיע עד רשות הרבים:

תא שמע⁵²:

"ובלבד שתהא פרה ראשה ורובה מבפנים ושותה".
מאי לאו דנקיט מנא ולא נקיט לה.

לא, דנקיט מנא ונקיט לה.

והכי נמי מסתברא,

דאי נקיט מנא ולא נקיט לה, מי שרי?!

והתניא:

"לא ימלא אדם מים ויתן לפני בהמתו אבל ממלא ושופה, והיא שותה מאליה!"

הא איתמר עלה:

אמר אבוי:

הכא באבוס העומד ברשות הרבים, גבוה עשרה טפחים, ורוחב ארבעה, וראשו נכנס לבין הפסין, דזמנין דחזי ליה לאבוס דמקלקל ואתי לתקוניה, ודרי ליה לדוולא בהדיה, וקא מפיק מרשות היחיד לרשות הרבים.

וכי האי גוונא מי מייחייב?!

והאמר רב ספרא אמר רבי אמי אמר רבי יוחנן:

המפנה חפציו מזוית לזוית, ונמלך עליהן והוציאן - פטור, שלא היתה עקירה משעה ראשונה לכה!

אלא, זימנין דמתקן ליה והדר מעייל ליה,

וקא מעייל ליה מרשות הרבים לרשות היחיד.

תא שמע:

"גמל שראשו ורובו מבפנים - אובסין אותו מבפנים",
והא איבוס - כמאן דנקיט מנא ונקיט לה דמאי,
וקא בעינן ראשה ורובה!

אמר רב אחא בר רב הונא אמר רב שישת:

שאני גמל, הואיל וצוארו ארוך.

תא שמע:

"בהמה שראשה ורובה בפנים - אובסין אותה מבפנים".
והא אבוס - כמאן דנקיט מנא ונקיט לה,
וקא בעינן ראשו ורובו!

מאי "בהמה" נמי דקתני?

גמל.

והתניא: "בהמה",

והתניא: "גמל"!

מידי גבי הדדי תניא?!

תניא נמי הכי:

"דבי אליעזר אוסר בגמל,

הואיל וצוארו ארוך".

⁵² כך גירסת הראשונים. אך בדפוס הגירסה היא: **אמר ליה: תניתיה**

רש"י

בהמת עולי רגלים. אבל אדם אפי' עולי רגלים לא הותר לדלות ולשתות שיכול ליכנס לפנים ולשתות:
מטפס. אוחו' בידיו ורגליו בכתלים ונכנס ויוצא מטפס קרפי"ר {רנפי"ר: לטפס} בלע"ז:
מידי דחזי לאדם. כיון דמיס משוי' להו מחיצה בעינן מיס חשובין:

17. כ, ב - כא, א

אמר רבי יצחק בר אבא:
 לא הותרו פסי ביראות אלא לעולי רגלים בלבד.

והתניא:
 "לא הותרו פסי ביראות אלא לגבי בהמה בלבד!"

מאי "בהמה"?
 בהמת עולי רגלים.

כא, א "אבל אדם - מטפס ועולה, מטפס ויורד".

איני?
 והאמר רב יצחק אמר רב יהודה אמר שמואל:
 לא הותרו פסי ביראות אלא לבאר מים חיים בלבד.
 ואי לבהמה, מה לי חיים מה לי מכוונסין!

בעינן מידי דחזי לאדם.

18. כא, א

רש"י

אם היו רחבין. ואינו יכול לטפס מותר לו למלאות ולשתות: ויתן לפני בהמתו. הוא עצמו אינו מותר לאחוז הכלי לפניו: מה הועילו. בתמיהה הרי הועילו למלאות מן הבור שהוא רשות היחיד:

גופא:

"לא הותרו פסי ביראות אלא לבהמה בלבד, אבל אדם - מטפס ועולה, מטפס ויורד. ואם היו רחבין - אפילו לאדם נמי. ולא ימלא אדם מים ויתן לפני בהמתו, אבל ממלא הוא ושופך לפני בהמה, ושותה מאליה".

מתקיף לה רב ענן: אם כן, מה הועילו "פסי ביראות"?

מה הועילו?!
למלאות מהן!

אלא: מה הועיל "ראשה ורובה של פרה"?

אמר אביי:

הכא במאי עסקינן: באיבוס העומד ברשות הרבים, גבוה עשרה, ורוחב ארבעה, וראשו נכנס לבין הפסין וכו'. [גזירה דילמא חזי ליה לאבוס דמקלקל ואתי לתקוניה, ודרא ליה לדוולא בהדיה, וקא מפיק מרשות היחיד לרשות הרבים].

19. כא, א

רש"י

אין בורגנין בבבל. דאמר בכיצד מעברין (לקמן ד' נה:) אם היו בורגנין חוץ לעיר בתוך ע' אמה ושירים מתעברין עמה ומודדין תחום העיר משם ולהלן ומה הן בורגנין סוכות שעושין שומרי העיר ואינו דבר קבוע וקאמר ר' ירמיה דהנך בורגנין אין בבבל כלו' ואין מתעברין עם העיר דבבבל איכא בידקי דמיא ושטפי להו הלכך לא חשיבי מידי:

בחוצה לארץ. בשאר ארצות לבד מבבל:

דלא שכיחי מתיבתא. להיות תלמידים הולכים מעיר לעיר ללמוד תורה ופסי ביראות לא הותרו אלא לעולי רגלים ולכיוצא בהן שהולכין לדבר מצוה:

דשכיחי גנבי. דגנבי להו הלכך לא חשיבי להיות בתים:

דשכיחי מיא. ולא הותרו פסי ביראות אלא למקום שצריכין מי גשמים לכנסן ולשתות מהן דאיכא דוחק:

אמרי דקאתיתו מברנש לבי כנישתא דדניאל. שמעתי שאומרי עליכם שאתם באין מברנש לבי כנישתא דדניאל בשבת מקום היה בבבל ששם היה מתפלל דניאל דכתיב וכיון פתיחן ליה בעיליתיה:

אמאי קא סמכיתו אבורגנין. שיש בורגנין משבעים אמה לשבעים אמה:

מתוותא. עיירות חריבות ונשאר שם מחיצות מן הבתים ואמרי' התם בפי' כיצד מעברין (שם נה:) נפש שלא נפרצה דהיינו מצבת קבר מתעברת עם העיר ואע"פ שאינה בית ממש:

בשבעים אמה ושירים. שני שלישי אמה דהוא שיעור בית סאתים כחצר המשכן כדאמרי' לקמן (ד' נז.) נותנין קרפף לעיר דכל שבעים אמה ושירים סמוך לעיר הוי עיר:

אמר רב ירמיה בר אבא אמר רב: אין בורגנין בבבל, ולא פסי ביראות בחוץ לארץ.

בורגנין בבבל לא - דשכיחי בידקי. פסי ביראות בחוץ לארץ לא - דלא שכיחי מתיבתא.

אבל איפכא - עבדינן.

איכא דאמרי:

אמר רב ירמיה בר אבא אמר רב: אין בורגנין ופסי ביראות - לא בבבל ולא בחוץ לארץ.

בורגנין בבבל לא - דשכיחי בידקי.

בחוץ לארץ נמי לא - דשכיחי גנבי.

פסי ביראות בבבל לא - דשכיחי מיא.

בחוץ לארץ נמי לא - דלא שכיחי מתיבתא.

אמר ליה רב חסדא למרי בר יהוה דרב הונא בר יהוה דרב ירמיה בר אבא:

אמרי: אתיתו מברנש לבי כנישתא דדניאל,

דהוה תלתא פרסי בשבתא.

אמאי סמכיתו? אבורגנין?!

הא אמר אבוה דאבוה⁵³ משמיה דרב: אין בורגנין בבבל!

נפק ואחוי ליה הנהו מתוותא, דמבלען בשבעים אמה ושירים.

⁵³ הרי"ף, כתב"י. גירסת וילנא: דאבוה

20. כא, א

כ"א

לכל תכלה ראיתי קץ. דסוף כל דבר יש קץ למצוא סופו אבל מצותך רחבה מאד ואין קץ לתכלה שלה:
לא פירשו. איזהו קץ שיעורה:
ויפרוש אותה לפני. מגילת תורה שבעל פה הראהו:
וכן הוא אומר. דקינים לשון פורענות הוא:
והגה. לשון שמחה:
עשרים באמה. אמה של הקדוש ברוך הוא:
ורחבה עשר. כשהיא עפה היינו כפולה:
כי פשטת. לכפילתה הוא עשרים בעשרים:
כי קלפת לה. דתשים קליפה זו בראש חבירתה שיהא כל כתיבה מצד אחד:
הוא לה ארבעי. אורך ברוחב כ':
ושמים בזרת תכנן. מדת עולם חצי אמה על חצי אמה צא וחשוב כמה חצי אמה על חצי אמה יש במגילה ותמצא שלשת אלפים ומאתים כיצד עשה מעשרים אמה רוחב רצועות של רוחב חצי אמה הרי כאן ארבעים רצועות וכל אחת ארבעים אמה לאורכה של מגילה הרי אלף ושש מאות אמה אורך שהן שלשת אלפים ומאתים זרתות:

אמר רב חסדא:
 דריש מרי בר מר:

מאי דכתיב: **"לכל תכלה ראיתי קץ רחבה מצותך מאד"** (תהילים קיט, צו)?
 דבר זה - אמרו דוד ולא פירשו,
 אמרו איוב ולא פירשו,
 אמרו יחזקאל ולא פירשו,
 עד שבא זכריה בן עדו ופירשו.
 אמרו דוד ולא פירשו" - דכתיב: **"לכל תכלה ראיתי קץ רחבה מצותך מאד"** (תהילים קיט, צו).
 אמרו איוב ולא פירשו" - דכתיב: **"ארפה מארץ מדה, ורחבה מני ים"** (איוב יא, ט).
 אמרו יחזקאל ולא פירשו" - דכתיב: **"ויפרש אותה לפני והיא כתובה פנים ואחור, וכתוב אליה קינים והגה והי"** (יחזקאל ב, י).

"קינים" - זו פורענותן של צדיקים בעולם הזה, וכן הוא אומר: **"קינה היא וקונניה"** (יחזקאל לב, טז).
"והגה" - זו מתן שכרן של צדיקים לעתיד לבא, וכן הוא אומר: **"עלי הגיון בכנור"**⁵⁴ (תהילים צב, ד).
"והי" - זו היא פורענותן של רשעים לעתיד לבא, וכן הוא אומר: **"הוה על הוה תבוא"** (יחזקאל ז, כו).
 עד שבא זכריה בן עדו ופירשו - דכתיב: **"ויאמר אלי מה אתה ראה?"**
ואמר אני ראה מגלה עפה ארפה עשרים באמה ורחבה עשר באמה" (זכריה ה, ב).
 וכי פשטת לה - הויה לה עשרין בעשרין.
 וכתיב: **"היא כתובה פנים ואחור"**,
 וכי קלפת לה - פמה הויה לה? ארבעין בעשרין.
 וכתיב: **"מי מדד בשעלו מים, ושמים בזרת תכנן"**⁵⁵ (ישעיה מ, יב).
 נמצא כל העולם כולו, אחד משלשת אלפים ומאתים בתורה.

⁵⁴ עלי עשור ועלי נבל עלי הגיון בכנור

⁵⁵ מי מדד בשעלו מים, ושמים בזרת תכנן וכל בשליש עפר הארץ

21. כא, א-ב

רפ"י

דודאי תאנים. סירות נחושת מלאות תאנים :
מועדים. מוכנים :
הבכורות. תאנים חשובות הממהרות להתבשל :
שאוגדות. קושרות פתחן לצורך בעליהן שאינן נבעלות לאחרים אוגדות לשון אגודה ל"יא שמגידות פתחיהן כשרואה דם אומרת לבעלה ויפרוש הימנה :
חדשים. דברי סופרים :
גם ישנים. דברי תורה :
דודי צפנתי. ושמרתי כל אלה לך לשמך :
פעמים פעמים ניתנה. שתהא זו חדשה וזו ישנה :
דברי סופרים. חדשים שנתחדשו בכל דור ודור לגדור גדר וסייג :

ואמר רב חסדא:
 דריש מרי בר מר:

מאי דכתיב: "והנה שני דודאי תאנים מועדים לפני היכל ה' ..."

כא,ב

הדוד אחד - תאנים טבות מאד פתאני^א הבפרות,

והדוד אחד - תאנים רעות מאד אשר לא תאכלנה מרע⁵⁶ (ירמיה כד, א-ב)?

"תאנים הטובות" - אלו צדיקים גמורים.

"תאנים הרעות" - אלו רשעים גמורים.

ושמא תאמר אבד סברם ובטל סיכויים?

תלמוד לומר: "הדודאים נתנו ריח" (שיר השירים ז, יד) - אלו ואלו עתידין שיתנו ריח.

דרש רבא:

"הדודאים נתנו ריח" (שיר השירים ז, יד) - אלו בחורי ישראל שלא טעמו טעם חטא.

"ועל פתחינו כל מגדים" - אלו בנות ישראל שמגידות פתחיהן לבעליהן.

לישנא אחרינא: שאוגדות פתחיהן לבעליהן.

"חדשים גם ישנים דודי צפנתי לך" - אמרה כנסת ישראל לפני הקדוש ברוך הוא:

רבוננו של עולם, הרבה גזירות גזרתי על עצמי יותר ממה שגזרת עלי, וקיימתים.

אמר ליה רב חסדא ליהווא מדרבנן דההוה קא מסדר אגדתא קמיה:

מי שמיע לך - "חדשים גם ישנים" מהו?

אמר ליה: אלו מצות קלות ואלו מצות חמורות.

אמר ליה: וכי תורה פעמים פעמים ניתנה?!

אלא, הללו - מדברי תורה,

והללו - מדברי סופרים.

⁵⁶ והנה שני דודאי תאנים מועדים לפני היכל ה' אחרי הגלות נבוכדראצר מלך בבל את יכניהו בן יהויקים מלך יהודה ואת שרי יהודה ואת החרש ואת המסגר מירושלם ויבאם בכל. הדוד אחד תאנים טבות מאד פתאני הבפרות והדוד אחד תאנים רעות מאד אשר לא תאכלנה מרע

22. כא, ב

רפ"י

ויותר מהמה. לעיל מיניה כתיב דברי חכמים כדרבונות אלו דברי תורה שנמסרו למשה על פה שנחלקו בה חכמי ישראל לאחר שנתמעט הלב ושכחו כדכתיב בסיפיה דקרא נתנו מרועה אחד זה משה וכתוב בתריה ויותר מהמה בני הזהר ממה שניתן בסיני בכתב שהוא עיקר בני הזהר באלו שבעל פה שגם הם עיקר אלא לכך לא נכתבו שאין קץ לעשות ספרים הרבה בכל אלה:

עשה ולא תעשה. יש בהן שאין בהם חיוב מיתה אבל דברי סופרים חייבין מיתה על כולן כדכתיב (קהלת י) ופורץ גדר ישכנו נחש:

ולהג הרבה. המלעיג עליהן ביגיעות בשר נידון:

כל ההוגה בהן. בכל שעה שאדם מחזר בדברי תורה מוצא בהן טעם:

הגרסי. שם מקום ל"א שהיה טוחן גריסים:

וחיי תלויין בחייד. שאין לי אלא מה שאתה נותן ומזמן לי:

בילדותו. שהיה יכול לקבל טורח ועינוי:

שלמה תיקן עירובי חצירות. וגזר שלא להוציא מרשות היחיד לרשות היחיד חברו לעשות סייג והרחקה לאיסור תורה שלא יבוא להתיר מרשות הרבים לרשות היחיד והיינו דכתיב ואיזן וחקר תיקן משלים שעשה אזנים לתורה כאזני כלי שאוחזין אותו בס: **וידיים.** נטילת ידיים לעשות סייג לטהרות:

דרש רבא:

מאי דכתיב: **"ויותר מהמה בני הזהר עשות ספרים הרבה"**⁵⁷ (קהלת יב, יב)? בני, הזהר בדברי סופרים יותר מדברי תורה, שדברי תורה - יש בהן עשה ולא תעשה, ודברי סופרים - כל העובר על דברי סופרים חייב מיתה⁵⁸. שמה תאמר: אם יש בהן ממש, מפני מה לא נכתבו? אומר קרא: **"עשות ספרים הרבה אין קץ"**.

"ולהג הרבה יגיעת בשר" (קהלת יב, יב).

אמר רב פפא בריה דרב אחא בר אדא משמיה דרב אחא בר עולא: מלמד שקל המלעיג על דברי חכמים - נידון בצואה רותחת.

מתקיף לה רבא:

מי כתיב 'לעג'? **"להג"** כתיב!

אלא: כל ההוגה בהן - טועם טעם בשר.

תנו רבנן:

"מעשה רבוי עקיבא שהיה חבוש בבית האסורין, והיה רבי יהושע הגרסי משרתו. בכל יום יום היו מכניסין לו מים במדה.

יום אחד מצאו שומר בית האסורין,

אמר לו: היום מימך מרובין, שמה לחתור בית האסורין אתה צריך?

שפך חציו, ונתן לו חציו.

כשבא אצל רבי עקיבא, אמר לו: יהושע, אין אתה יודע שזקו אני וחי תלויין בחייד?

סח לו כל אותו המאורע.

אמר לו: תן לי מים שאטול ידי,

אמר לו: לשתות אין מגיעין, ליטול ידי מגיעין!

אמר לו: מה אעשה שחייבים עליהו מיתה,

מוטב אמות מיתת עצמי, ולא אעבור על דעת חבירי!

אמר: לא טעם כלום עד שהביא לו מים ונטל ידיו.

כששמעו חכמים בדבר, אמרו: מה בזקנותו כך, בילדותו על אחת כמה וכמה,

ומה בבית האסורין כך, שלא בבית האסורין על אחת כמה וכמה."

אמר רב יהודה אמר שמואל:

בשעה שתיקן שלמה עירובין ונטילת ידיים,

יצתה בת קול ואמרה: **"פני אם חכם לכה ישמח לפי גם אני"** (משלי כג, טו),

ואומר: **"חכם בני ושמח לפי ואשיבה הרפי דבר"** (משלי כז, יא).

⁵⁷ ויותר מהמה בני הזהר עשות ספרים הרבה אין קץ ולהג הרבה יגיעת בשר

⁵⁸ "ופורץ גדר ישכנו נחש" (קהלת יב, ח)

23. כא, ב - כב, א

רש"י

כרכים. מקום שווקים הן וישוב גדול ורגל רוכלין וסוחרין מצויה שם לפיכך גזל ועריות נוהג בהן:

השדה. בני בגא ועובד אדמה ועוסקין בתורה מתוך דוחק:

סמדר. גדול מפרח כך משנה מפורשת יותר מן המקרא:

הנצו הרמונים. גדלו כל צרכן וכבר הנץ גדל סביבותיו כעין שומר שיש לאגוזים קטנים:

משל. טעם:

אגמריה בסימני טעמים. קבע לה מסורת וסימנין בין בתיבות המקרא בין בגירסא של משנה:

ועשה לה אזנים. שתיקן עירובין וידים וגזר על השניות לעריות כדמפרש ביבמות (כא.)

וע"י כך אוחזין ישראל במצות שנתרחקו מן העבירה כדרך שנוח לאחוז בכלי שיש לו בית יד משאין לו:

שמשכים ומעריב. שחורות לשון שחרית כעורב לשון ערבית:

עורב אכזרי על בניו. כדכתיב (תהלים קמו) לבני עורב אשר יקראו והקב"ה מזמן להן יתושים ונכנסין לתוך פיהן:

דרש רבא:

מאי דכתיב: "למה דודי נצא השדה נלינה בכפרים."

ונשיממה לכרמים נראה אם פרהה הגפן,

פתח הסמדר,

הנצו הרמונים,

שם אתן את דודי לך" (שיר השירים ז, יב-יג)?

"למה דודי נצא השדה" - אמרה כנסת ישראל לפני הקדוש ברוך הוא:

רבונו של עולם, אל תדינני כיושבי כרכים,

שיש בהן: גזל,

ועריות,

ושבועת שוא,

ושבועת שקר.

"נצא השדה" - בא ואראה תלמידי חכמים שעוסקין בתורה מתוך הדחק.

"נלינה בכפרים" - אל תקרי: "כפרים", אלא "בכופרים",

בא ואראה אותם שהשפעת להן טובה והן כפרו בה.

"נשיממה לכרמים" - אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות.

"נראה אם פרהה הגפן" - אלו בעלי מקרא.

"פתח הסמדר" - אלו בעלי משנה.

"הנצו הרמונים" - אלו בעלי גמרא.

"שם אתן את דודי לך" - אראה כבודי וגודלי, שבח בני ובנותי.

אמר רב המנונא:

מאי דכתיב: "וידבר שלשת אלפים משל ויהי שירו חמשה ואלף" (מלכים א' ה, יב)?

מלמוד שאמר שלמה על כל דבר ודבר של תורה - שלשת אלפים משל.

על כל דבר ודבר של סופרים - חמשה ואלף טעמים.

דרש רבא:

מאי דכתיב: "ויתר שהיה קהלת חכם עוד לימד דעת את העם,

ואנו וחקר תימן משלים הרבה" (קהלת י, ט)?

"לימד דעת את העם" - דאגמריה בסימני טעמים, ואסברה במאי דדמי ליה.

"ואנו וחקר תימן משלים הרבה" -

אמר עולא אמר רבי אלעזר:

בתחילה היתה תורה דומה לכפיפה שאין לה אזנים, עד שבא שלמה ועשה לה אזנים.

"קוצותיו תלתלים" ⁵⁹ (שיר השירים ה, יא).

אמר רב חסדא אמר מר עוקבא:

מלמד שיש לדרוש על כל קוץ וקוץ תילי תילים של הלכות.

"שהרות כעורב" - במי אתה מוצאן?

כב, א במי שמשכים ומעריב עליהן לבית המדרש.

רבה אמר:

במי שמשחיר פניו עליהן כעורב.

רבא אמר:

במי שמשים עצמו אכזרי על בניו ועל בני ביתו כעורב.

⁵⁹ ראשו כחם פז קוצותיו תלתלים שחורות כעורב

רפ"י

קורמי. ירקות לישנא אחרינא :
גמי לח כי עקרת להווא רכיכא
דאית ביה וטחני ליה ועבדי
ריפתא באל"ף בי"ת דר' מכיר
מצאתיו :

אל פניו. של הקב"ה ודומה לו
כמשאוי לפניו :

ולא למחר לעשותם. שלאחר
מיתה לעתיד לבוא אם בא
לקיים מצות אינו מועיל דמי
שטרח בערב שבת. יאכל בשבת
כדאמר במס' ע"ג :

אפים. משמע פנים בין שוחקות
בין זעומות אפים שוחקות
מאריך ומאחר לצדיקים לעתיד
לבא ואפים זעומות ומאריך
לרשעים ומאחר פורענותם
לעוה"ב :

כי הא דרב אדא בר מתנא הוה קאזיל לבי רב.
אמרה ליה דביתהו: ינוקי דידך - מאי אעביד להו?
אמר לה: מי שלימו קורמי באגמא?!

"ומשלם לשנאיו אל פניו להאבדו"⁶⁰ (דברים ז, י).

אמר רבי יהושע בן לוי:
אילמלא מקרא כתוב, אי אפשר לאומר,
כבכול כאדם שנושא משוי על פניו, ומבקש להשליכו ממונו.

"לא יאחר לשנאיו" (דברים ז, י).

אמר רבי אילא:

לשונאיו - הוא דלא יאחר,

אבל יאחר לצדיקים גמורים.

והיינו דאמר רבי יהושע בן לוי:

מאי דכתיב: **"אשר אנכי מצוה היום לעשותם"**⁶¹ (דברים ז, יא)?

"היום לעשותם" - ולא למחר לעשותם.

"היום לעשותם" - למחר לקבל שכרם.

אמר רבי חגי ואית ימא רבי שמואל בר נחמני:

מאי דכתיב: **"ארה אפים"**⁶² (שמות לד, ו)?

'ארה אף' - מבעי ליה!

אלא, **"ארה אפים"** - לצדיקים,

"ארה אפים" - לרשעים.

⁶⁰ ומשלם לשנאיו אל פניו להאבדו לא יאחר לשונאו אל פניו ישלם לו

⁶¹ ושמרת את המצוה ואת החוקים ואת המשפטים אשר אנכי מצוה היום לעשותם

⁶² ויעבור ה' על פניו ויקרא ה' ה' אל רחום וחננון ארה אפים ורב חסד ואמת

24. כב, א

רס"י

בור ופסין. רוחב הבור עם חלל היקף הפסין הרחוקין שתי אמות:

או דילמא בור. לחודיה שרי בבית סאתים לבד הרחקת בי אמות:

אדם נותן עיניו בבורו. ואם בא ללמוד מכאן היתר למקום אחר מן הבור הוא למד והרי אינו אלא בית סאתים הלכך אע"פ שהוקף יותר על כן לא אתו למישרי קרפך יותר מבית סאתים דעלמא שלא הוקף לדירה:

או דילמא במחיצתו אדם נותן עיניו. ואם בא ללמוד מכאן היתר למקום אחר מן המחיצה ללמוד הלכך אתי למישרי בעלמא יותר מבית סאתים אי שרית הכא:

לא אמרו להרחיק. ההיקף לבד בית סאתים של רוחב הבור אלא שתי אמות:

אריך וקטין. קי על נ' דהוו סאתים כחצר המשכן לרי יהודה אע"פ שאינו מרובע מותר ובלבד שלא יהא בין ארכו ורחבו יותר מבית סאתים ולר"ש בעינן מרובע כדאמר בהדיא בית סאתים על בית סאתים דהוי שבעים אמה ושיריים על שבעים אמה ושיריים כדאמר בהאי פירקין (ד' כג.) קטין קצר ברחבו:

כל אויר. אף על פי שאינו מקורה אם תשמישו לדירת אדם לכניסה וליציאה תמיד: **וכל דירה.** שהיא מכוסה בגג והיא עשויה לשמירת אויר שחוצה לה:

"מותר להרחיק כל שהוא ובלבד שירבה בפסין. רבי יהודה אומר: עד בית סאתים".

איבעיא להו:
בור ופסין קאמר,
או דילמא:
בור ולא פסין קאמר?

אדם נותן עיניו בבורו, ולא גזרינן דילמא אתי לטלטולי יותר מבית סאתים בקרפך, או דילמא:

אדם נותן עיניו במחיצתו, וגזרינן דילמא אתי לאיחלופי יותר מבית סאתים בקרפך?

תא שמע:

**"במה הו מקורבין?
כדי ראשה ורובה של פרה,
וכמה הם מרוחקין?
אפילו בור אפילו בוריים.
רבי יהודה אומר:
בית סאתים - מותר,
יתר מבית סאתים - אסור.
אמרו לרבי יהודה:**

**אי אתה מודה בדיר וסהר, מוקצה, וחקר,
אפילו בית חמשת בורים ובית עשרת בורים - נשמותר?
אמר להם: זו - מחיצה,
ואלו - פסין.**

רבי שמעון בן אלעזר אומר:

**בור בית סאתים על בית⁶³ סאתים - מותר,
ולא אמרו להרחיק, אלא כדי ראשה ורובה של פרה."
הא מדקאמר רבי שמעון בן אלעזר - בור ולא פסין,
מכלל דרבי יהודה - בור ופסין קאמר.**

ולא היא,

רבי יהודה - בור בלא פסין קאמר.

אי הכי, היינו דרבי שמעון בן אלעזר!

איכא בינייהו:

אריך וקטין.

"כלל אמר רבי שמעון בן אלעזר:

כל אויר שתשמישו לדירה, כגון: דיר,

וסהר,

מוקצה,

וחקר,

אפילו בית חמשת בורים ובית עשרת בורים - מותר.

וכל דירה שתשמישה לאויר, כגון: בורגנין שבשדות:

בית סאתים - מותר,

יתר מבית סאתים אסור".

⁶³ תוספתא, כתב"י, רשי. גירסת וילנא: אבית

25. כב, א

רפ"י

גמ'
חייבין עליה. אלמא אתו רבים
ומבטלי מחיצה:
הכא איכא שם ד' מחיצות. שיש
שתי אמות היכר היקף דופן לכל
רוח:

משנה

רבי יהודה אומר:
אם היה דרך רשות הרבים מפסקתו - יסלקנה לצדדיו.
וחכמים אומרים:
אינו צריך.

גמרא

רבי יוחנן ורבי אלעזר דאמרי תרווייהו:
כאן הודיעך כוחן של מחיצות.

"כאן", וסבירא ליה?!"
והאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן:
ירושלים, אילמלא דלתותיה ננעלות בליה,
חייבין עליה משום רשות הרבים!

אלא: "כאן", ולא סבירא ליה.

ורמי דרבי יהודה אדרבי יהודה,
ורמי דרבנן אדרבנן.
דתניא:

"יתר על כן אמר רבי יהודה:
מי שהיו לו שני בתים משני צידי רשות הרבים,
עושה לחי מכאן, ולחי מכאן,
או קורה מכאן, וקורה מכאן,
ונושא ונותן באמצע.
אמרו לו: אין מערבין רשות הרבים בכך."
קשיא דרבי יהודה אדרבי יהודה!
קשיא דרבנן אדרבנן!

"דרבי יהודה אדרבי יהודה" -
לא קשיא:

התם - דאיכא שתי מחיצות מעלייתא,
הכא - ליכא שתי מחיצות מעלייתא.

"דרבנן אדרבנן" -

נמי לא קשיא:

הכא - איכא שם ארבע מחיצות,
התם - ליכא שם ארבע מחיצות.

26. כב, א-ב

רש"י

סולמא דצור. סלע הר גבוה סביב [לעלות בו לא"י והוא גבוה י' טפחים :
ומחתנא. מורד חריץ עמוק י' טפחים ורחב ד' סביב א"י מאידך גיסא] והוי לה מחיצה ונהי דאסור לטלטולי מדרבנן מיהו לאו רה"ר דאורייתא היא לאחיובי עליה :
מעלות ומורדות שבה קאמרת. שאין חייבין עליהם משום רה"ר דלא ניחא דריסה דיניהו ולא הוי רה"ר :
קרקפנא. בעל הגולגולת כלומר אדם חשוב :
עמודי. של בית מדרש של ר' יוחנן :
שאינן כדגלי מדבר. דארץ חלקה היתה שהענן משוה אותה :

אמר רבי יצחק בר יוסף אמר רבי יוחנן: ארץ ישראל - אין חייבין עליה משום רשות הרבים.

יתבי רב דימי וקאמר ליה להא שמעתא.

אמר ליה אב"י לרב דימי: מאי טעמא?

כב, ב. אילמא: משום דמקיף לה סולמא דצור מהך גיסא, ומחתנא דגדר מהך גיסא - בבל נמי מקיף לה פרת מהך גיסא, ודיגלת מהאי גיסא, דכולא עלמא נמי מקיף אוקיינוס! דילמא מעלות ומורדות קאמרת?

אמר ליה:

קרקפנא!

חזיתיה לרישך בי עמודי כי אמרה רבי יוחנן להא שמעתא.

איתמר נמי:

כי אתא רבין אמר רבי יוחנן, ואמרי לה אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן: מעלות ומורדות שבארץ ישראל - אין חייבין עליהן משום רשות הרבים, לפי שאינן כדגלי מדבר.

כ"י

27. כב, ב

ואפי' עולין לו בחבל. בעיא היא ורחבה קאמר לה:
מעלות בית מרון. זקופין מאד ומעלה קצרה ומהלכין בה בזה אחר זה ולא שנים יחד כדאמרין בר"ה (ד' יח.) כבני מרון כמעלות בית מרון:
חצר שהרבים נכנסין לה. דרך פתחים או פרצות של עשר:
דלא ניחא תשמשתיה. לרבים לדריסה שהפתחין קצרין וגידודין יש באסקופה ופשיטא דלא מבטלה בקיעת רבים למחיצות:
אלא לאו ר' יהודה. ואשמעינן דהיכא דלא ניחא תשמשתיה מודי:
בבורות סלקא דעתך. היכי הוי מבוי בתוך הבור:
לבורות. שיש בור בראשו אחד ובשפה אחת קצרה מהלכין שם עד שעוברין:

בעא מיניה רחבה מרבא:

תל המתלקט עשרה מתוך ארבע, ורבים בוקעים בו:
 חיבין עליו משום רשות הרבים,
 או:

אין חיבין עליו?

אליבא דרבנן - לא תיבעי לך,
 השתא, ומה התם דניחא תשמשתיה - אמרי רבנן לא אתו רבים ומבטלי לה מחיצתא,
 הכא, דלא ניחא תשמשתיה - לא כל שכן?
 כי תיבעי לך - אליבא דרבי יהודה,
 מאי?

התם - הוא דניחא תשמשתיה,
 הכא - הוא דלא ניחא תשמשתיה, לא אתו רבים ומבטלי מחיצתא
 או דילמא:
 לא שנא?

אמר ליה:
 חיבין.

ואפילו עולין לו בחבל?

אמר ליה:
 אין.

ואפילו במעלות בית מרון?

אמר ליה:
 אין.

איתביה:

"חצר שהרבים נכנסין לה בזו ויוצאין בזו - רשות הרבים לטומאה,
 ורשות היחיד לשבת" (טהרות ו, ט).

מני?

אילימא: רבנן,
 השתא, ומה התם, דניחא תשמשתיה - אמרי רבנן לא אתי רבים ומבטלי מחיצתא,
 הכא, דלא ניחא תשמשתיה - לא כל שכן?
 אלא לאו רבי יהודה היא.

לא, לעולם רבנן,
 ו"רשות הרבים לטומאה" איצטריכא ליה.

תא שמע:

"מבואות המפולשות: בבורות,
 בשיחין,

ובמערות - רשות היחיד לשבת,
 ורשות הרבים לטומאה" (טהרות ו, ט).

"בבורות" סלקא דעתך?!
 אלא: לבורות ... - רשות היחיד לשבת,
 ורשות הרבים לטומאה.

מני?

אילימא: רבנן,

רש"י

שבילי בית גילגול. מעלה גבוהה וזקופה היא בארץ ישראל: **יהושע אוהב ישראל היה.** ובמעלות ומורדות דארץ ישראל מודינא לך דאין חיבין עליהן וכי אמינא לך דחיבין בשאר ארצות קאמינא:

השתא, ומה התם, דניחא תשמיישתיה - אמרי: לא אתו רבים ומבטלי לה, הכא, דלא ניחא תשמיישתיה - לא כל שכן?! אלא לאו, רבי יהודה היא.

לא, לעולם רבנן, ו"רשות הרבים לטומאה" איצטריכא ליה.

תא שמע:

"שבילי בית גילגול וכיוצא בהו - רשות היחיד לשבת,

ורשות הרבים לטומאה" (טהרות ו, 1),

ואיזהו "שבילי בית גילגול"?

אמרי דבי רבי ינאי:

כל שאין העבד יכול ליטול סאה של חיטין וירון לפני סרדיוט. מני?

אילימא רבנן,

השתא, ומה התם, דניחא תשמיישתא - אמרי רבנן: לא אתו רבים ומבטלי לה מחיצתא, הכא, דלא ניחא תשמיישתא - לא כל שכן?! אלא לאו רבי יהודה היא!

אמר ליה: **"שבילי בית גילגול" קאמרת,**

יהושע אוהב ישראל היה,

עמד ותיקו להם דרכים וסרטיא,

כל היכא דניחא תשמיישתא - מסרה לרבים,

כל היכא דלא ניחא תשמיישתא - מסרה ליחיד.

28. כב, א - כג, א

רפ"י

מתני'
בוד הרבים. אי פסקי מיא
 מדכרי אהדדי :
באר היחיד. נמי שרי דהא לא
 פסקי מיא :
לבאר הרבים. דאיכא תרתי
 למעליותא :
חגורה. היקף של חבלים :

גמ'
הוה אמינא דרבים אפי'
מכונסין. שרי ר"י בן בבא והאי
 דקאמר באר הרבים משום ר'
 עקיבא דאמר באר היחיד שרי
 ואתא איהו למימר אע"ג דמים
 חיים נינהו דרבים אין דיחיד לא
 והכי קאמר אין עוֹשֵׁין פְּסִין
 אפילו לבאר אלא של רבים :

משנה

אָחַד בּוֹד הַרְבִּים,
וּבָאֵר הַרְבִּים,
וּבָאֵר הַיְחִיד - עוֹשֵׂין לֵהוּ פְּסִין.
אָבֵל לְבוֹד הַיְחִיד - עוֹשֵׂין לוֹ מַחִיצָה גְבוּהָ עֶשְׂרֵה טַפְחִים,
דְּבָרֵי רַבִּי עֲקִיבָא.
רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּבָא אוֹמֵר:
אֵין עוֹשֵׂין פְּסִין אֶלָּא לְבָאֵר הַרְבִּים בְּלֶבֶד,
וּלְשֶׁאֵר - עוֹשֵׂין חֲגוּרָה גְבוּהָ עֶשְׂרֵה טַפְחִים.

גמרא כג, א

אָמַר רַב יוֹסֵף אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל:
הֲלֹכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּבָא.

וְאָמַר רַב יוֹסֵף אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל:
לֹא הוֹתֵרוּ פְּסִי בִּירָאוֹת אֶלָּא לְבָאֵר מִים חַיִּים בְּלֶבֶד.

וצריךא.

דאי אשמעינן: "הלכה כרבי יהודה בן בבא",
הוה אמינא: דרבים, ואפילו מכונסין,
והאי דקתני: "באר הרבים" - לאפוקי מדרבי עקיבא,
קא משמע לן:
דלא הותרו פסי ביראות אלא לבאר מים חיים.
ואי אשמעינן: "באר מים חיים",
הוה אמינא: לא שנא דרבים ולא שנא דיחיד,
קא משמע לן:
הלכה כרבי יהודה בן בבא.

כ"י

29. כג, א

משנה

ועוד אמר רבי יהודה בן בבא:
הגינה,

והקרפף, שהו שבועים אמה ושיריים, על שבועים אמה ושיריים,

המוקפות גדר גבוה עשרה טפחים - מטלטלין בתוכה.

ובלבד שיהא בה: שומירה,

או בית דירה,

או שתהא סמוכה לעיר.

רבי יהודה אומר:

אפילו אין בה אלא בור,

ושם,

ומערה - מטלטלין בתוכה.

רבי עקיבא אומר:

אפילו אין בה אחת מכל אלו - מטלטלין בתוכה,

ובלבד שיהא בה שבועים אמה ושיריים על שבועים אמה ושיריים.

רבי אליעזר אומר:

אם היתה ארצה יתר על רחבה, אפילו אמה אחת - אין מטלטלין בתוכה,

רבי יוסי אומר:

אפילו ארצה פי שנים ברחבה - מטלטלין בתוכה.

אמר רבי אלעאי:

שמעתי מרבי אליעזר: ואפילו היא כבית נוד.

וכן שמעתי ממנו:

אנשי חצר, ששכח אחד מהן ולא עירב ביתו - אסור מלהכניס ולהוציא,

אבל להם - מותר.

וכן שמעתי ממנו:

שיוצאין בערקבלין בפסח.

וחזרתי על כל תלמידיו וביקשתי לי חבר ולא מצאתי.

גמרא

מאי תנא דקתני: "ועוד"?

אילימא משום דתנא ליה חדא לחומרא וקתני אחריתי, משום הכי קתני: "ועוד",

והא רבי יהודה, דתנא ליה חדא לחומרא וקתני אחריתי, ולא קתני: "ועוד"!

התם - אפסקוה רבנן,

הכא - לא אפסקוה רבנן.

וכל היכא דאפסקוה רבנן לא קתני: "ועוד"!!

והא רבי אליעזר דסוכה (כו, א), דאפסקוה רבנן וקתני: "ועוד"!

התם - במילתיה הוא דאפסקוה,

הכא - במילתא אחריתי אפסקוה.

מתני' שומירה. סוכת שומרין ואע"ג

דהוקף לדירה בית סאתים הוא

דשרי טפי לא:

סמוכה לעיר. דהואיל וקרובה

לביתו דעתו להשתמש בה תמיד

וכהוקף לדירה דמי:

ובלבד שתהא שבועים אמה

ושיריים על שבועים אמה

ושיריים. ולא יותר ובגמרא פריך

תנא קמא נמי הכי קאמר:

אם היה ארכה יותר על רחבה

אפילו אמה אחת. אע"ג דמיטע

רחבה והוסיף בארכה ואין בכלה

אלא בית סאתים אין מטלטלין

דמרובע הוא דשרו רבנן היכא דלא

הוקף לדירה:

אנשי חצר ששכח כו'. ולמחר

ביטל רשותו לחברו שהיא אוסרת

עליהן מלהוציא מבתיהן לחצר:

ביתו אסור להכניס ולהוציא.

לחצר לצרכו:

אבל להן מותר. להביא כלי בתיהן

לביתו דרך חצר:

בערקבלין. שם מרור:

ובקשתי לי חבר. לשלשה דברים

הללו אם שמעו מפיו ולא מצאתי

ובגמרא מפרש דגבי גינה וקרפף

לא שרו יותר מבית סאתים וגבי

אנשי חצר סברי דאף להם אסור

ביתו אבל מבתיהן לחצר מותר

ובגמ' מפרש פלוגתייהו ובערקבלין

סברי דלאו מרור הוא:

גמ'

מאי תנא. רבי יהודה בן בבא בגינה

וקרפף דלעיל:

דקאמר ועוד. דמשמע דאמר לעיל

בה חומרא אחריתי:

אילימא משום דאמר חדא

לחומרא. גבי פסין דאמר דאין

עושין אותן אלא לבאר הרבים

והשתא קאמר חומרא אחריתי

דאע"ג דהוקף לדירה לא שרי טפי

מבית סאתים:

והא רבי יהודה בר אלעאי דתנא

לעיל חדא לחומרא. דאמר עד בית

סאתים אין טפי לא והדר תנא

אחריתי יסלקנה לצדדין ולא תנא

ועוד משום דלאו בחדא מלתא היא

דרישא איירי במדת היקף וסיפא

איירי בבטול מחיצות:

אפסקוה רבנן. דקא תני אמרו לו

לא אמרו בית סאתים אלא לגינה

כו':

וכל היכא דאפסקוה רבנן לא הוה

תני בה ועוד. אי שיקד למימר בה

כגון היכא דרישא וסיפא בחדא

מילתא:

והא ר' אליעזר דסוכה. דתנן

במסכת (סוכה ד' כז.) ר' אליעזר

אומר י"ד סעודות חייב אדם

לאכול בסוכה וחכמים אומרים

אין לדבר קצבה ועוד אמר ר'

אליעזר מי שלא אכל לילי יו"ט

הראשון ישלם לילי יום טוב

האחרון אלמא משום דרישא

וסיפא בסעודה דסוכה ובחשובון

איירי תנא ועוד אע"ג דאפסקוה

ושמע מינה האי דלא תנא בדברי

יהודה ועוד. משום דלא דמי הוא

ובדברי יהודה בן בבא למה לי

דתני ליה:

התם. גבי סוכה במלתיה אפסקוה

לא אהדרו ליה רבנן אלא בסעודות

אבל רבי יהודה דמתני לא איירי

אלא בפסי ביראות בית סאתים

ואהדרו רבנן בגינה וקרפף ודיר

וסהר ולעולם טעמיה משום

הפסקה ולרי יהודה בן בבא דלא

אפסקוה תנא ועוד:

30. כג, א-ב

רפ"י

רבי עקיבא היינו ת"ק. דאמרו לו לא אמרו בית סאתים אלא לגינה ולקרפף אבל אם היה כו' אלמא היכא דאיכא בית דירה אפי' טובא ובשלא הוקף לדירה בית סאתים כר"ע:

איכא בינייהו דבר מועט. שבית סאתים יתר על שבעים אמה ושיריים רבועים כדנתי לקמן לתנא קמא שרי בבית סאתים שלימים ולר' עקיבא שבעים ושיריים על שבעים ושיריים ותו לא כדקא אמר' בהדיא וכמה הן סאתים כחצר המשכן:

דבר מועט. לקמן מפרש לה: **מנא הני מילי.** דמרבועין ליה לחצר המשכן לשער בו איסור שבת:

מאי בחמשים. הא רוחב חמשים וארכו מאה דהכי כתיבי במדות הקלעים וכן לפאת צפון באורך קלעים מאה אורך ורוחב החצר לפאת קדמה מזרחה חמשים אמה:

אלא אמרה תורה טול חמשים. שארכו יתר על רחבו וסבב חמשים הנותרים דהוו להו שבעים אמות ודי' טפחים מרובעין כיצד עשה מהן חמש רצועות של עשר אמה רוחב וארכן חמשים השכב האחת למזרח והאחת למערב הרי רחבה שבעים וארכה חמשים עד שים אחת לצפון ואחת לדרום הרי שבעים על שבעים אלא שהקרנות פגומין לכל קרן וקרן עשר על עשר מפני התוספת שהוספת טול מן החמשים ארבע חתיכות של י' על י' ושים בארבע קרנות ונתמלאו נשארה רצועה אחת של עשר על עשר אמות שהיא ששים טפחים על ששים טפחים ועשה אותן ל' רצועות של שני טפחים (הרי ל' רצועות אורך כל אחת ואחת עשר אמה) שכולן הן ג' מאות אמות תן ע' לכל רוח הרי שבעים ודי' טפחים על שבעים ודי' טפחים אלא שהקרנות פגומין טפחיים על טפחיים נשארו בידך עשרים אמה טול מהן שמונה טפחים ושים לקרנות ונתמלאו ונשארו בידך י"ח אמה ודי' טפחים ברוחב טפחיים והיינו דבר מועט שאם באת לחלקו ולהקיף בהן אין מגיע התוספת לרוחב ב' שלישי אצבע דהא בעית למעבד מינייה רצועה של רפ"ג אמות ודי' טפחים אורך להקיף ארבע הרוחות:

פשטיה דקרא. לענין משכן: **במאי כתיב.** בחמשים דקרא מאי היא: **העמד משכן על שפת.** שכלין שם החמשים של חצר משכנסים לה בפתחה של מזרח:

כדי שיהו חמשים אמה. של חצר לפני המשכן: **ועשרים לכל רוח.** שהמשכן ארכו ל' כדכתיב (שמות כו) עשרים קרשים ורוחב הקרש אמה וחצי ורחבו של משכן תופש עשר אמות כדכתיב ששה קרשים שהן תשע אמות ושני קרשים למקוצעות שהן ג' אמות רוחב והאמה מכאן והאמה מכאן לכסות עוביין של קרשים של צלע ארכו אמה וחצי אמה מכאן וחצי אמה מכאן להשלים ולמלא החלל לעשר וכשאתה מעמידו לסוף חמשים ובאמצע רחבה של חצר נשארו מהחמשים על חמשים של חצר עשרים אמות לשלש הרוחות אלא שעובי הקרשים ממעט מהן אמה לכל צד והכא חללה חשיב ועובי הכתלים בכלל העשרים של כל רוח ולפניו למזרחו לא היו קרשים אלא מסך והיינו וילון:

"דבי עקיבא אומר:

אפילו אין בה אחד מכל אלו - מטלטלין בתוכה,

[ובלבד שיהא בה שבעים אמה ושיריים על שבעים אמה ושיריים]."

כג, רבי עקיבא היינו תנא קמא (יח)!

איכא בינייהו:

דבר מועט.

דתניא:

"דבי יהודה אומר:

דבר מועט יש על שבעים אמה ושיריים, ולא נתנו חקמים בו שיעור.

וכמה שיעור סאתים?

בחצר המשכן."

מנא הני מילי?

אמר רב יהודה:

דאמר קרא:

"אורך החצר מאה באמה ורחב חמשים" ⁶⁴ (שמות כו, יח) -

אמרה תורה: טול חמשים,

וסבב חמשים.

פשטיה דקרא במאי כתיב?

אמר אביי:

העמד משכן על שפת חמשים,

כדי שיהא חמשים אמה לפניו, ועשרים אמה לכל רוח ורוח.

⁶⁴ אורך החצר מאה באמה ורחב חמשים בחמשים וקמה חמש אמות שיש משור ואדניהם נחושת

כ"י

31. כג, ב

"רבי אליעזר אומר:

אם היתה ארצה יתר על רחבה אפילו אמה אחת - אין מטלטלין בתוכה".

והתניא:

"רבי אליעזר אומר:

אם היתה ארצה יתר על פי שנים ברחבה, אפילו אמה אחת - אין מטלטלין בתוכה!"

אמר רב ביבי בר אבאי:

כי תגן נמי מתניתין,

"יתר על פי שנים ברחבה" תגן.

אי הכי, היינו רבי יוסי!

איכא בינייהו:

ריבועא דריבועיה רבנן.

ארכה יתר משנים ברחבה. כחצר המשכן הוא דשרי ואעייג דלא מרבעה והיינו אורך כשנים ברוחב אבל טפי משנים ברוחב לא מישתרי:

היינו רבי יוסי. דאמר ארכה אפילו פי שנים ברחבה:

איכא בינייהו ריבועא דריבועיה רבנן. ר"א סבר ארכה יותר משנים ברחבה אין מטלטלין ומיהו עיקרה ארכה פי שנים ברחבה כדכתיב ולית ליה ריבועא ומיהו אי מרבעא לא מיתסרא בהכי כדקתני אם היה ארכה יותר משנים ברחבה אין מטלטלין הא בציר מפי שנים מטלטלין ורבי יוסי סבר מרובעת עיקר ולכתחילה אורווי מורינן הכי ומיהו אפילו ארכה פי שנים ברחבה שריא ומדקאמר אפי" מכלל דמעיקרא לאו הכי הוא:

32. כג, ב

רפ"י

הלכה כרבי יוסי. דלא בעי
 מרובעת:
 והלכה כר' עקיבא. דלא בעי
 מוקפת לדירה:
 ותרווייהו. הנך שמעתתא
 דשמואל לקולא:
 הוה אמינא. דשמואל דירה בעי
 כר"י בן בבא ובארכה יותר על
 רחבה כרבי יוסי סבר לה:
 אריך וקטין לא. דהא ר"ע
 מרובע בעי:

"דבי יוסי אומר:

אפילו ארבה פי שנים ברחבה - מטלטלין בתובה."

איתמר:

אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל:

הלכה כרבי יוסי.

ורב ביבי אמר רב יהודה אמר שמואל:

הלכה כרבי עקיבא.

ותרווייהו לקולא.

וצריכא.

דאי אשמעינן: "הלכה כרבי יוסי", הוה אמינא: עד דאיכא שומירה או בית דירה,

קא משמע לן: הלכה כרבי עקיבא.

ואי אשמעינן: "הלכה כרבי עקיבא",

הוה אמינא: דאריך וקטין - לא,

קא משמע לן: הלכה כרבי יוסי.

33. כג, ב - כד, א

רָשִׁי

נזרע רובו. בזרעונים ביטל דירתו דבזרעונים לא דיירי אינשי והוה ליה גינה ואסור לטלטל אף בשאינו נזרע דביטל ליה לגבי רובא אבל בנוטע אילנות לא ביטל דירתו דאורחא להסתופף בצל אילנות תמיד:

אלא. שיש באותו מקום זריעה יותר מבית סאתים דנעשה כרמלית דקרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה כרמלית היא ושאינו נזרע הוי חצר פרוצה במלואה לרמלית לפיכך כולו אסור:

אבל בית סאתים. דבלאו דירה שרי באנפי נפשיה הכא נמי שרי ואף על גב דמקום זריעה הוי קרוי קרפף ושאינו נזרע הוי חצר ופרוצין זה לזה שאין מחיצה ביניהן אפילו הכי לא אסרי אהדדי הואיל ודחד גברא הוא ורבי שמעון היא דאמר רשות קרפף וחצר לא אסרי אהדדי אפילו היא של ב' בעלי בתים: כדתנן רבי שמעון אומר אחד חצרות ואחד קרפפות ואחד גגות רשות אחד הן. לטלטל מזה לזה לכלים ששבתו בתוכן ואפילו הן של בעלים הרבה אבל לא לכלים ששבתו בתוך הבית והוציאן לחצר אסור להוציאן מחצר לקרפף או לגג דבית וקרפף שתי רשויות הן ואפילו דחד גברא:

ביטל לגבי רובה. והוי כאילו נזרע כולו:

והוה ליה קרפף יותר מבית סאתים. ואע"ג דהוקף לדירה חשוב כלא הוקף לדירה דהא הוי כולו גינה ובגינה לא מהני הוקף לדירה:

דלא הוי. ההוא מיעוט דנזרע בית סאתים דלא חשיב להבדל מן החצר ולהקרות לו שם לבדו: **אבל בית סאתים.** נקרא קרפף שלא הוקף לדירה ואע"ג דאילו הוה באנפי נפשיה כבית סאתים לא מיתסר הכא דנפרץ לחצר וחצר נפרצה לו קיימא לן דאסור לטלטל מקרפף לחצר דהוי רשות הנפרצה למקום האסור לה ואוסרין הרשויות זו לזו ואין מטלטלין לא בזה ולא בזה:

כמאן. אמרינן דשתי רשויות נינהו:

כרבנן. דפליגי עליה דר"ש בפי כל גגות (דף פט.) ואמרי כל חד וחד רשות לעצמו ואע"ג דליכא דיוורין בהו דליסרו אהדדי אין מטלטלין מזה לזה:

לקולא. דאפילו המיעוט בית סאתים דמיקרי קרפף כיון דבאנפי נפשיה שרי השתא נמי שרי ולא אסרי אהדדי דאילו היה מחיצה ביניהן הוה שרי לטלטולי מזה לזה כר"ש והשתא דנפרצו זה לזה לא נפרצו לרשות האסור לה אבל יותר מבית סאתים נעשה כרמלית ובהא אפילו ר"ש מודה דאין מטלטלין מחצר לקרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה והכא דנפרצו זה לזה הרי כל אחד נפרץ למקום האסור לו:

"קרפף שהוא יותר מבית סאתים שהוקף לדירה, נזרע רובו - הרי הוא כגינה, ואסור, נזרע רובו - הרי הוא כחצר, ומותר."

"נזרע רובו"

אמר רב הונא בריה דרב יהושע: לא אמרן אלא: יותר מבית סאתים. אבל בית סאתים - מותר.

כמאן?

כרבי שמעון.

דתנן:

"רבי שמעון אומר:

אחד גגות,

ואחד חצירות,

ואחד קרפפות - רשות אחת הן לכלים ששבתו בתוכן. ולא כלים ששבתו בתוך הבית" (ט.)

לרבי שמעון נמי,

כד א כיון דנזרע רובו - הוי ההוא מיעוטא ^בטיל ליה לגבי רובה, והוה ליה קרפף יותר מבית סאתים - ואסור!

אלא אי איתמר, הכי איתמר: הא מיעוטא - שרי.

אמר רב הונא בריה דרב יהושע: לא אמרן אלא דלא הוי בית סאתים, אבל בית סאתים - אסור.

כמאן?

כרבנן.

ורב ירמיה מדיפתהי מתני לקולא, הא מיעוטא - שרי.

אמר רב הונא בריה דרב יהושע: לא אמרן אלא בית סאתים, אבל יותר מבית סאתים - אסור.

כמאן?

כרבי שמעון.

רס"י

34. כד, א

איצטבלאות. נטועין שורות
 שורות ונאה לשבת שם :
לבי רב הונא. ויותר מבית
 סאתים הוה והוקף לדירה
 וניטע אחרי כן :

"נטע ברובו - הרי הוא כחצר, ומופתר."

אמר מר⁶⁵ יהודה אמר אבימי:
 והוא שעשוין אצטבלאות.

ורב נחמן אמר:
 אף על פי שאין עשוין אצטבלאות.

מר יהודה אקלע לבי רב הונא בר יהודה,
 חזנהו להנהו דלא עבידי אצטבלאות, וקא מטלטלי בגויהו.
 אמר ליה: לא סבר לה מר להא דאבימי?
 אמר ליה: אנא, כרב נחמן סבירא לי.

⁶⁵ ע"פ כתבי יד, וע"פ המקבילה חולין מח.

35. כד, א

רש"י

קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה. ואחרי כן בנה אצלו דירה ואמר: לקמן הוקף שלא לדירה ולבסוף פתח לו פתח דירת ביתו לא מהני:

כיצד הוא עושה פורץ לו פרצה יותר מעשר. דהוי כמי שאין בו מחיצות וגודר וסותם אותה פירצה ומעמידה על עשר והוי כפתח ולבסוף הוקף לדירה שנפתחה לו דלעולם בעינין שיגדור יותר מעשר אמות דאי פריץ עשר לבד וגדרה לא חשיב ההוא היקף לשם דירה אלא כמי שעשה פתח דעד עשר לעולם הוי פתח:

פרץ אמה. אצל סתימה וגדרה ועוד פרץ אמה אצל סתימת אמה החדשה וגדרה דלא פרץ יי אמות כאחד ולא גדר עשר אמות בבת אחת אלא מעט היה פורץ וגדר מיד:

עד שהשלימו ליותר מעשר. מי אמרינן כיון דלא פרץ יי בבת אחת ולא גדר בבת אחת לא הויא היקף בזו לשם דירה או דילמא כיון דהשתא מיחא הוי החידוש של היקף יותר מעשר חשיב היקף לשם דירה:

כל כלי בעלי בתים. לגבי כלי עץ תנינן לה במסכת כלים (פ"ז מ"א):

שיעורן כרמונים. לטהר מטומאתן אבל פחות מכאן חייס עליה ולא מבטיל ליה שיעורן כרמונים. ניקב כמוציא רמון טהור:

וחזר וניקב. אצל הסתימה: **ותיקנה.** הוא הדין כי לא תיקנה נמי עדיין טמא מדרס הוא והא דנקט תיקנה לרבותא דאי לאו הכי תו לא איצטרך למימר נפסקה השניה וכו':

טהור מן המדרס. דתו לא הוה כלי ולא חזי למדרס מלטמא תו אדם וכלים: אבל כלי הוא דחזי לתשמיש אחרנא ועדיין טומאת מגע מדרס עליו שהרי בשעת פרישתו מן האוון שעדיין הוא מדרס לקבל טומאה לטמא כלים קיבל טומאה מאביו והוי ראשון לטומאה ומטמא אוכלין ומשקין:

פנים חדשות. אין אזנים הללו ממנו ומשניתקנו לא דרסן הזב ומטומאה הראשונה טיהרו שהרי אין זה סנדל ראשון: **לית דין בר נש.** אלא מלאך: **כגון דין בר נש.** אדם גדול:

אמר רב נחמן אמר שמואל:

קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה - כיצד הוא עושה? פורץ בו פירצה יותר מעשר, וגודרו, ומעמידו על עשר, ומותר.

איבעיא להו:

פרץ אמה וגדר אמה, ופרץ אמה וגדרה, עד שהשלימו ליותר מעשר - מהו?

אמר ליה:

לאו היינו דתנן:

"כל כלי בעלי בתים - שיעורן, כרמונים" (כלים יז, א),

ובעיי חזקיה:

ניקב כמוציא זית וסתמו, וחזר וניקב כמוציא זית וסתמו, עד שהשלימו למוציא רמון - מהו? ואמר ליה רבי יוחנן:

רבי שניתה לנו:

"סנדל שנפסקה אחת מאזניו ותיקנה - טמא מדרס.

נפסקה שניה, ותיקנה - טהור מן המדרס,

אבל טמא מגע מדרס" (כלים כו, ד).

ואמרת עליה: מאי שנא ראשונה דהא קיימא שניה, שניה נמי - הא קיימא ראשונה! ואמרת לן עליה: פנים חדשות באו לכאן. הכא נמי - פנים חדשות באו לכאן.

קרי עליה:

לית דין בר אינש.

איכא דאמרי:

כגון דין בר נש.

36. כד, א

רש"י

רחבה שאחורי הבתים. ואין פתח הבית פתוח לה הויא מוקפת שלא לדירה ואי יותר מבית סאתים היה אין מטלטלין בה אלא בארבע אמות:
ואם פתח לו פתח. מן הבית:
פשיטא. דבפתח ולבסוף הוקף שרי שהרי הוקף לשם פתח:
לא צריכא דאית ביה בי דרי. גורן אחר הבית קודם היקף הרחבה:
מהו דתימא אדעתא דבי דרי פתחיה. ולא אדעתא להקיף שם רחבה:

אמר רב פהנא:

רחבה שאחורי הבתים - אין מטלטלין בו אלא בארבע אמות.

ואמר רב נחמן:

אם פתח לו פתח - מותר לטלטל בכלו, פתח מתירו.

ולא אמרו אלא: שפתח ולבסוף הוקף, אבל הוקף ולבסוף פתח - לא.

"פתח ולבסוף הוקף" - פשיטא!

לא, צריכא - דאית ביה בי דרי.

מהו דתימא:

אדעתא דבי דרי עבדיה,

קא משמע לו.

37. כד, א-ב

רש"י

דחזו לתשמישתא. לשתיה דאין
 לך דירה מעולה מזו:
שאין בעומקו יותר על בית
סאתים. כלומר שאין עומקו של
 מים נפשט ברוחב יותר על בית
 סאתים ועומקו של סתם מים
 לבטל מקומו מדין קרקע י'
 טפחים כדאמרינן במסכת שבת
 (דף ק:.) ואם היה רקק מים וכו'
 כמה רקק מים. פחות מי'
 טפחים:
כריא דפירי. כרי של פירות
 גבוה עשרה ורוחב כרוחב בית
 כור לא בטלה תורת דירה משם
 ומים הראוין לשתיה כפירות
 דמי ל"א מידי דהוה אכריא
 דפירי שוחה עמוקה שמצניעין
 שם פירות שאע"פ שעמוקין שם
 הרבה נוטלים מהן בשבת:

קָרַפְף יוֹתֵר מִבֵּית סַאתִים שְׁהוּקַף לְדִירָה,
 וְנִתְמַלֵּא מַיִם - סְבוּר רִבְּנָן לְמִימֵר: כְּזֵרְעִים דְּמוּ, וְאֶסִיר.

אָמַר לְהוּ רַב אַבָּא אַחֻזָּה⁶⁶ דְּרַב בְּרִיה דְּרַב מִשְׁרֵשֵׁיא:
 הֲכִי אָמַרְיִנָּן מִשְׁמִיָּה דְרַבָּא:
 מַיִם - כְּנֻטְעִים דְּמוּ, וְשָׂרִי.

כד, ב. אָמַר אַמִּימֵר:
 וְהוּא דְחֻזֵּיין לְתִשְׁמִישְׁתָּא,
 אֲבָל לֹא חֻזֵּיין לְתִשְׁמִישְׁתָּא - לָא.

אָמַר רַב אִשִּׁי:
 וְדְחֻזֵּיין לְתִשְׁמִישְׁתָּא נְמִי,
 לֹא אָמַרְן, אֲלָא: שְׁאִין בְּעוּמְקוֹ יוֹתֵר מִבֵּית סַאתִים,
 אֲבָל אִם יֵשׁ בְּעוּמְקוֹ יוֹתֵר מִבֵּית סַאתִים - אֶסִיר.

וְלֹא מִלְתָּא הִיא,
 מִידי דְהוּהוּ אַכְרִיא דְפִירִי.

⁶⁶ ע"פ מסורת הש"ס.

38. כד, ב - כה, א

רפ"י

ההיא רחבה. יותר מבית סאתים הוה ולא הוקפה לדירה:

פום נהרא. שם מקום:

חד גיסא פתוח למתא. למבוי שבעיר שכלה לרחבה זו:

שביל של כרמים. דיוורין היו בו:

היכי נייעביד. למשרינהו לכולהו שהרי רחבה זו כרמלית היא ואוסרת כל המבוי ואת השביל שיש לו שלש מחיצות דהא גודא דנהרא מחיצה מעלייתא היא שגובהה עשרה אבל הרחבה אוסרתו לפי שפרוצין הן במילואן לכרמלית והא דאמרינן בפ"ק (ד' ז.) אם היה מבוי כלה לרחבה אין צריך כלום במוקפת לדירה והיו בה דיוורין קאמר כדמפלגי התם בין עירבו ללא עירבו אבל רחבה כרמלית אסור כדאמרינן בההיא שמעתא בקעה מכאן ובקעה מכאן כו':

היכי נייעביד. להתיר את כולם שהיו רוצין מעכשיו להשתמש בהם בני העיר ולהיותה מוקפת לדירה ושוב לא תיהו כרמלית ותהא היא בכלל מותרת ואמרינן לעיל הוקף ולבסוף פתח לא מהני וגדר של אבנים היתה רחבה זו מוקפת וקשה להם לפרוץ פירצה יותר מעשר ולגדרה לדירה אדעתא דלישתמשו בה בני מבוי ושביל מהשתא וליהוי כפתח ולבסוף הוקף כדשמואל:

נייעביד ליה מחיצה. של קנים:

אגודא דנהרא. כלומר להו שביל כמוסף על הרחבה דניהוי רחבה ושביל חד וניהוי הך מחיצה דעבדינן בשביל אדעתא דדירה דלישתמשו מהשתא בני שביל ברחבה כאילו עבדינן לה ברחבה גופה לדירה דהוי פתח ולבסוף הוקף:

אין עושין מחיצה על גבי מחיצה. כיון דגודא גבוהה עשרה כל מה שמוסיפין עליה הגבהת אותה מחיצה עצמה הויה שהרי אם היה מגביה כל מחיצת הרחבה לדירה לא מהני עד שיפרוץ בה פירצה האוסרתה ויחזור ויגדור לדירה:

ליעביד ליה צורת הפתח אפומא דשביל של כרמים. דפתוח לרחבה דמגו דמהני לשביל שלא יהא פרוץ לרחבה שאפילו היה פתוח לרה"י מועיל לו ליהני נמי לרחבה להיות לה תוספת זה היקף לדירה:

אתו גמלי. הבאין לשתות מן העיר דרך מבוי לרחבה ומשם לשביל ולנהר:

שדיין ליה. שהיה פתח השביל צר להן ועכשיו הוא דוחקן:

לחי. הנעוץ בארץ ועביו משהו ואין גמלין נוגעין בו:

דמיגו דמהני לשביל. לטלטל בו דלא הוי השתא פרוץ לכרמלית:

מהני נמי לרחבה. להיות לה היקף לדירה ויתירנה לטלטל בה ובלאו מיגו לא מישתריא דהא פתח שבין רחבה לשביל לא היה יותר מי' וכל כמה דסתים ליה לדירה לאו כלום היא דהא כל פתח סתימה מעלייתא היא וסתום ועומד הוא:

לשביל של כרמים דעלמא. דלא סליק לגודא דנהרא והוי ליה כמבוי מפולש ויאמרו שאין צריך תיקון אלא בראשו אחד כי האי:

דמיגו דמהני למתא. לטלטל במבוי כדאמרינן בפרק קמא (דף ז.) סרטיא מכאן ובקעה מכאן עושה צורת הפתח מכאן ולחי או קורה מכאן והכא נמי ליעבדו בראש המבוי הפתוח לרשות הרבים צורת פתח והאי לחי דלצד הרחבה שרי ליה:

טלטולי במתא גופה שרי. דהא שרינן לה בהאי לחי ואפילו היא והרחבה אסורים זה עם זה שניהן משתמשין לעצמן כשתי חצירות ופתח ביניהן וכן ברחבה גופה:

דלית בה דיוורין. שיאסרו על בני מבוי הלכך רשות בני מבוי הוא ובני שביל לא אסרי עלה דהוי כחצר קטנה שנפרצה לגדולה דגדולה מותרת וקטנה אסורה ושביל לא מתקנינן ליה גזרה שמא יאמרו לחי מועיל לשביל דעלמא:

ההיא רחבה, דהווי בפום נהרא, דחד גיסא הוה פתיח למתא, וחד גיסא הוה פתיח לשביל של כרמים, ושביל של כרמים הוה סליק לגודא דנהרא.

אמר אביי:

היכי נייעביד?

לעביד ליה מחיצה אגודא דנהרא - אין עושין מחיצה על גבי מחיצה! ולעביד ליה צורת הפתח אפומא דשביל של כרמים - אתו גמלי שדיין ליה!

אלא, אמר אביי:

לעביד לחי אפיתחא דשביל של כרמים, דמגו דמהני לשביל של כרמים, מהני נמי לרחבה.

אמר ליה רבא:

יאמרו: לחי מועיל לשביל של כרמים דעלמא!

אלא, אמר רבא:

עבדינן ליה לחי לפיתחא דמתא, דמגו דמהני ליה לחי למתא, מהני נמי לרחבה.

הלכך: טלטולי במתא גופה - שרי,

טלטולי ברחבה גופה - שרי,

ממתא לרחבה ומרחבה למתא - פליגי בה רב אחא ורבנא:

חד: אסור,

וחד: שרי.

כה, א

מאן דשרי - דהא ליכא דיוורין,

ומאן דאסור - זימנין דהוי בה דיוורין, ואתי לטלטולי.

39. כה, א

רש"י

באילנות לא הוי מיעוט. דדרך קרפף להיות בו אילנות ולא בטיל ליה היקף קמא: **בנה בו עמוד.** ואפילו באמצע ובכך נתמעט מבית סאתים: **פחות מג' טפחים.** אפילו נתמעט מבית סאתים כמאן דליתיה דמי: **דהא נפקא ליה מתורת לבוד.** כלומר דהא חשיב ליה ג' בעלמא למיפק מתורת לבוד הלכך הי"נ חשיבי ולא בטיל: **הרחיק מן הכותל.** של קרפף ד' טפחים ועשה מחיצה לדירה: **הועיל.** מחיצה זו להיות היקף חדש והוי פתח ולבסוף הוקף: **פחות מג' לא הועיל.** דהוי כמחיצה על גבי מחיצה ולא בנתמעט מבית סאתים מיירי מדלא נקט מיעוט ואינו מיעוט דאי נתמעט ודאי הוי מיעוט שאפילו הוסיף על עובי הכתלים עד שנתמעט שפיר דמי כדלקמן אלא למיהוי פתח ולבסוף הוקף מיירי: **מתני לקולא.** להך פלוגתא דלעיל ואמר דבשלשה דנפק ליה מתורת לבוד כולהו מודו דעמוד הוי מיעוט ומחיצה הויא מחיצה לדירה ולא כמוסיף ובפחות משלשה פליגי: **טח בטיט.** והוסיף על עובי הכתלים עד שנתמעט והאי לאו רבה בר שימי קאמר לה אלא מילתא באנפי נפשיה היא: **ויכול לעמוד.** הטיט בפני עצמו שעשוי בעובי שאפילו ניטל כותל הראשון יכול זה לעמוד: הוי מיעוט ולא הוי מיעוט גרס הכא: **הרחיק מן התל.** שבקרפף ויש מן התל עד המחיצה יותר מבית סאתים הרבה ועשה מחיצה לדירה אצל התל ברחוק ד' טפחים ועדיין יש יותר מבית סאתים בין ישנה לחדשה אבל זו לדירה עשאה: **הועיל.** והכל מותר: **לא הועיל.** דהויא מחיצה על גבי מחיצה: **וחד אמר הועיל.** דקסבר: מחיצה ע"ג מחיצה מהניא להיות היקף לדירה:

[**רבי עקיבא אומר:**

אפילו אין בה אחד מכל אלו - מטלטלין בתוכה, ובלבד שיהא בה שבועים אמה ושיריים על שבועים אמה ושיריים].

...

ורב ביבי אומר רב יהודה אומר שמואל:
הלכה כרבי עקיבא].

קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה ובא למעטו, מיעוט באילנות - לא הוי מיעוט. **בנה בו עמוד גבוה עשרה ורחב ארבעה - הוי מיעוט.** **פחות משלשה - לא הוי מיעוט.** **משלשה ועד ארבעה:** **רבה אומר: הוי מיעוט,** **ורבא אומר: לא הוי מיעוט.**

"רבה אומר: הוי מיעוט" - דהא נפיק ליה מתורת לבוד.
"רבא אומר: לא הוי מיעוט" - כיון דלא הוי מקום ארבעה, לא חשיב.

הרחיק מן הכותל ארבעה, ועשה מחיצה - הועיל.
פחות משלשה - לא הועיל.
משלשה ועד ארבעה:
רבה אומר: הועיל,
רבא אומר: אינו מועיל.

"רבה אומר: הועיל" - דהא נפיק ליה מתורת לבוד.
"רבא אומר: אינו מועיל" - כיון דלא הוי מקום ארבעה, לא חשיב.

רב שימי מתני לקולא.

⁶⁷טח בו טיט, ויכול לעמוד בפני עצמו - הוי מיעוט.
אינו יכול לעמוד בפני עצמו:
רבה אומר: הוי מיעוט,
רבא אומר: לא הוי מיעוט.

"רבה אומר: הוי מיעוט" - השתא מיהא קאי.
"רבא אומר: לא הוי מיעוט" - כיון דלא יכול למיקם בפני עצמו, לא כלום הוא.

הרחיק מן התל ארבעה ועשה מחיצה - הועיל.
פחות משלשה,
או על שפת התל:
רב חסדא ורב המנונא:
חד אמר: הועיל,
וחד אמר: לא הועיל.

תסתיים דרב חסדא אומר: "הועיל",

⁶⁷ חילקנו לפי רשי שהוי פיסקה חדשה. ויש מהראשונים הסוברים שפסקה זו המשך לדברי רב שימי.

רס"י

בנכסי הגר. שמת ואין לו יורשין
אין זו חזקה לקנות ואם בא
אחר והחזיק בהן קנה האחרון:
בשבת. כגון לענין היקף לדירה
שבתחילה היתה מחיצה הוגנת
אלא שלא הוקפה לדירה:

**הכי גרסינן מודה לי רב ששת
שאם עשה מחיצה על התל**.
ולא גרסיי על שפת והכי פירושו
אף על גב דפליג ואמר דלא
מישתרי קרפף בהכי היינו
טעמא שהדר בקרפף באויר
מחיצות החתונות דר אבל אם
היה תל יותר מבית סאתים
ועשה מחיצות סביב עליו
להשתמש על גובה התל:

הואיל. והדר על התל דר באויר
מחיצות העליונות ולא מהני ליה
תחתונות מידי הלכך לאו
מחיצה על גבי מחיצה היא:

דְאָתְמוּר:

הַעוֹשֶׂה מְחִיצָה עַל גְּבֵי מְחִיצָה,

אָמַר רַב חֲסֵדָא:

בְּשֶׁבֶת - הוֹעִיל,

בְּנִכְסֵי הַגֵּר - לֹא קָנָה.

וְרַב שְׁשֵׁת אָמַר:

אִף בְּשֶׁבֶת נְמִי לֹא הוֹעִיל.

תְּסַתִּימ.

אָמַר רַב חֲסֵדָא:

וּמוֹדָה לִי רַב שְׁשֵׁת שְׂאָם עָשָׂה מְחִיצָה עַל הַתֵּל שֶׁהוֹעִיל.

מַאי טַעְמָא?

הוֹאִיל וּבְאוֹר מְחִיצוֹת הָעֲלִיוֹנוֹת הוּא דָר.

40. כה, א

רש"י

בעי רבה. למייד אין מחיצה על גבי מחיצה נבלעו התחתונות בקרקע שהיה העפר רך ותיחוח ונחבט הכותל בבת אחת בשבת ולא נפל אלא נבלע והעליונות קיימות מהו:

אי לנכסי הגר. קא מיבעיא ליה אי לא קדם אחר והחזיק בהן עד שנבלעו התחתונות ונמצא שאין בו אלא מחיצות שעשה לו זה ומעכשיו קנוי לו:

דשדא ליפתא אפילא. נטע לפת בגומא שמצא בקרקע הגר ולא חפרה הוא דאי חפרה במכוש ראשון קנה:

לא קא שבת. ולאו חזקה היא ואנן נעל גדר ופרץ כל שהוא תנן (ב"ב דף מב.) מידי דמהני הוי חזקה:

ממילא שבת. וההיא שעתא לאו איהו מחזיק בה אלא לפת הוא דשבח ואזיל והכא נמי כיון דבשעתא דהחזיק לאו חזקה היא כי הדור הוו מחיצות ממילא הוא דהוו ולא איהו דעביד:

אלא לענין שבת. אי משתרי בעליונות שהיו בטילות עד עכשיו:

לזרוק. לחומרא:

בעי רבה בר בר חנה:

נבלעו מחיצות התחתונות, והעליונות קיימות - מהו?

למאי?

אי לנכסי הגר - היינו דירמיה ביראה.

דאמר ירמיה ביראה אמר רב יהודה:

האי מאן דשדא ליפתא אפילא דארעא דגר, ואתא ישראל אחרינא רפק בה פורתא,

בתרא - קני,

קמא - לא קני.

מאי טעמא?

בעידנא דשדא - לא קא שבת,

כי קא שבתא - ממילא קא משבתא!

ואלא, לענין שבת - הוי מחיצה הנעשה בשבת.

ותניא:

"כל מחיצה הנעשה בשבת, בין בשוגג בין במזיד - שמה מחיצה!"

לאו איתמר עליה:

אמר רב נחמן:

לא שנו אלא לזרוק, אבל לטלטל - אסור!

כי איתמר דרב נחמן, אמזיד איתמר.

ההיא איתתא דעבדה מחיצה על גבי מחיצה בנכסי הגר.

אתא ההוא גברא, רפק בה פורתא.

אתא לקמיה דרב נחמן,

אוקמא בידיה.

אתת איהי וקא צווחא קמיה.

אמר לה: מאי איעביד לך, דלא מחזקת כדמחזקי אינשי.

41. כה, א-ב

רש"י

וקירה בו בית סאה. קירוי גג :
אזיר קירוי מיתרו. סאה המקורה מיחשבה בהדי אידך כאילו לא קירוהו ואכתי הוי יותר מבית סאתים :
אין אזיר קירוי מיתרו. דאמרינן פי תקרה יורד וסותם :
אכסדרה. מקורה בגג חלק כעליות שלנו ואינו משופע והיא קירוי שבכל השי"ס :
ה"ו. אפי' רבה מודה כרב דפי תקרה יורד וסותם :
והכא. דפליג רבה דעביד קירוי כי אורזילא יציע גג משופע דליכא פה :
ומדינא בקרפף. בית סאתים :
שנפרץ במלואו לחצר. שאזיר חצר מיתרו ועושהו יותר מבית סאתים ואסור וגבי קירוי דשרינא משום פי תקרה יורד וסותם :
וכי אזיר המותר לו אוסרו. והרי חצר זו מתחילה היתה מותרת לטלטל הימנה לקרפף כר' שמעון ועכשיו שנפרץ למקום המותר לו נאסר לו ומשום ייתור ליכא למימר דהא כל חצר מוקפת לדירה הוי :
כמאן. הוי אזיר המותר לו כר"ש :
לר"ש נמי. מיתסר קרפף משום מקום מחיצות שניטלו וניתוסף על האזיר ועושהו יותר מבית סאתים שבתחילה היתה בית סאתים מצומצם : ונפרצה חצר כנגדו לא גרס בכולה שמעתתא :
דאיכא גיפופי. ואי לאו הכי אסרי אהדדי וכרבנן דפליגי אדרי שמעון נקט לה ובשאיין הפרצה יתירה על עשר אמאי נקט היתר בחצר ואיסור בקרפף והא מצי למימר נמי איפכא כגון שקרפף גדול מן החצר דהוי לחצר מילואה ובקרפף איכא גיפופי :
אלא. מדנקט איסור בקרפף ש"מ כר"ש ס"ל דמשום שתי רשויות לא מיתסר וטעמא משום ייתור בית סאתים הוא דמקום מחיצות מיתרן דבחצר לא אסר ובקרפף אסר ולא מצי למינקט איפכא דכי הוי חצר מלואו ובקרפף גיפופי תרוייהו משתרו דכר"ש ס"ל דכולהו רשות אחת הן וייתור בקרפף נמי ליכא הואיל ואיכא גיפופי :
זה אזיר מחיצות מיתרו. וקרפף ייתור קאסר ביה ייתור דמקום מחיצה ואילו ייתור דאזיר חצר לא אסר ליה דחצר מוקפת לדירה הוי ולא הוי ייתור :
וזה. חצר :
אין אזיר מחיצות מיתרו. כלומר אין ייתור אוסר בו דחצר אית ביה דירא הלכך אי נקיט איפכא לא מיתסר חצר כר"ש :

קרפף בית שלש, וקירה בו בית סאה:
רבא אמר:
 אזיר קירוי מיתרו.
ורבי זירא אמר:
 אין אזיר קירוי מיתרו.

לימא רבא ורבי זירא בפלוגתא דרב ושמואל קא מיפלגי.
דאתמר:
אכסדרה בבקעה:
רב אמר:
 מותר לטלטל בכולה.
ושמואל אמר:
 אין מטלטלין אלא בארבע אמות.

"רב אמר: מותר לטלטל בכולה" - אמרינן פי תקרה יורד וסותם.
 "ושמואל אמר: אין מטלטלין אלא בארבע אמות" - לא אמרינן פי תקרה יורד וסותם.

כה, ב אי דעבידא פי אכסדרה - הכי נמי!

הכא במאי עסקינן:
 דעבדה פי אורזילא.

אמר רבי זירא:
 ומדינא בקרפף שנפרץ במלואו לחצר - שאסור.

מאי טעמא?

הואיל ואזיר חצר מיתרו.

מתקיף לה רב יוסף:
 וכי אזיר המותר לו - אוסרו!?

אמר ליה אביי:
 כמאן?

רבבי שמעון.
לרבי שמעון נמי, הא איכא אזיר מקום מחיצות.

דאמר רב חסדא:
 קרפף שנפרץ במלואו לחצר,
 חצר - מותרת,
 וקרפף - אסור.

חצר מאי טעמא?
 דאית ליה גיפופי,
 והא זימנין דמשפחת לה איפכא!

אלא, משום דאמרינן: זה אזיר מחיצות מיתרו,
 וזה אין אזיר מחיצות מיתרו.

42. כה, ב**כ"י**

בוסתנא. פרדס דהוי נטוע
אילנות:

דהוי סמוך לגודא דאפדנא.
והיא היתה לו היקף לדירה
אהוא גודא שהיה בו פתח
פתוח לצד פרדס סמוך היקף
הפרדס דהוי מוקף לדירה ויותר
מבית סאתים הוה:

אגודא גוואי. הרי יש עוד
מחיצות פנימות לבית והן יהו
מחיצות לפרדס:

ממולאי. מקוטעים מבית עלי
דאבלי אבוה דרב ביבי מבית עלי
אתא כדאמרי במסכת ר"ה (דף
יח.) מולייתא קטועות בלא
רגלים:

לבראי לא עבידן. ונהי דפירצה
ליכא היקף דירה מיהא ליתא
בפרדס דהוי יותר מבית
סאתים:

ההוא בוסתנא דהנה סמך לגודא דאפדנא.
נפל אשיתא ברייתא דאפדנא.

סבר רב ביבי למימר:
ליסמוך אגודא גוואיתא.

אמר ליה רב פפי:
משום דאתו ממולאי אמריתו מילי מולייתא?!

הנך מחיצות - לגוואי עבידן, לבראי לא עבידן!

43. כה, ב - כו, א

רש"י

אבוורנקי. אילן שצילו מרובה ונוטעין אותו השרים ועוֹשִׁין אצטבאות תחתיו סביבותיו להתלונן תחתיו בימות החמה ולשמח שם: **בבוסתנא**. ויותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה היה הפרדס:

נאכול נהמא התם. תחת האילן: **עבד קנה קנה פחות משלשה טפחים**. היקף כגון מחיצות קנים ד' מחיצות כחדר להניח שם בלילה המאכל ולדור שם השומר ולמחר יטלטלנו בכל הפרדס דהא אית ביה שומירה ובית דירה:

שלפינהו. דלא ס"ל הא תקנתא: **נקטינהו מבתריה**. שלא יחזור רב הונא ויתקנם: **איתביה**. לסיועיה דשפיר עבד:

עיר חדשה מודדין לה משיבתה. אם מוקפת חומה ואינה מיושבת כולה כשבא למדוד תחומיה לא ימדוד לה מן החומה אלא מן הבתים דחומתה לאו חומה היא לשוויה כולה כדי אמנות הואיל ושיבתה חדשה שקדמה חומתה לשיבתה אבל ישנה שישובה ישנה וקדם לחומתה מודדין לה מחומתה:

והאי נמי. האי פרדס הרי הוקף ימים רבים והך השומירה נעשה עכשיו והיקף הפרדס לא אדעתא דהך דירה הוה ודמי כי הוקף ולבסוף ישב: **א"ל רב פפא לרבא**. לסיועיה:

אדרכלין. בנאים שעושים מחיצה לצל סביבותיהם כשבונים בחמה:

כיון דלצניעותא היא. ולמחר סתרי לה לאו כלום היא והא נמי לצניעותא דיום ולילה בעלמא היא דעבידא ולא דירה היא: לנחת שלא לדור שם אלא להשתמר מה שניחו שם:

ערסייתא. שכונות שכונות לבד ובכל שכונה היו מבואות הרבה ולא התיר את העיר כולה ביחד ואע"פ שהיתה עיר קטנה שאין נכסין בה ששים ריבוא ותנן לקמן (דף נט.) עיר של יחיד מערבין את כולה והיינו של יחיד שאינה דומה לדגלי מדבר של ששים ריבוא:

משום פירא דבי תורי. שוחה עמוקה היתה בין שכונה לשכונה ושם היו מניחין גרעיני תמרים לאכול השוורים והעיר אין לה חומה ומבואות של (בין) [בתין] השכונות מפולשים ועשו מחיצות לראשי המבואות לכל צד שחוץ לעיר להשתמר הגרעינין ולא חשיב ליה מחיצה לצרף את המבואות ולעשות העיר אחת ואע"פ שמחיצה של קיימא היתה:

פירא. שוחה כמו פירא דכורי במס' תענית (דף כד.) והך מחיצה דרב הונא כעשויה לנחת דמיא שאינה נעשית לדירה תמיד לצאת ולבא בה:

להרע. לאסור ובתשובת הגאונים מצאתיה בלשון אחר וישר בעיני מאד ההוא בוסתנא קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה הוה ואבוורנקא כמין אכסדרה או קובה שובנין המלכים בתוך פרדס שלהן ועומד באמצע פרדס ולא הוצרך ריש גלותא אלא לטלטל מפתח בוסתנא שהיה אצל הבית עד האבוורנקא ועבד רב הונא בר חיננא כמין שביל מן הפתח עד האבוורנקא גדר מכאן וגדר מכאן בקנה קנה פחות מג' להפסיק בין הדרך לבוסתנא ויטלטל באותו שביל ורבא כי שלפינהו לא לאסור אלא להקל עליו דס"ל דשרי לטלטולי בכולה בוסתנא דכיון דבנה ליה אבוורנקא בבוסתנא שויה לכולה בוסתנא חצר לאבוורנקא והוי מוקף לדירה ואתו תלמידי דרבא רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע נקטינהו דלא ליהדר רב הונא בר חיננא וליתקנינהו וההיא שעתא לא אדכור להו דלאו שפיר עביד דשלפינהו ולמחר אדכור ואותבוה כדאמר למחר איתביה רבינא לרבא עיר חדשה כו' והאי בוסתנא נמי כהוקף ולבסוף ישב דמי שקודם נטיעתו מקיפין אותו ולאחר שגדל האילן עשו האבוורנקא סביב הלכך שפיר עבד רב הונא בר חיננא ורב פפא אותביה ממחיצת אדרכלין דהא מחיצה דאבוורנקא נמי לצניעות עבידא וכן לנחת להשתמש להניח בה טליתותיהן ולבושיהן שפושטים שם ושאר כלי תשמישם קרי עלייהו על רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע שלא נזכרו אתמול וסתרו תיקונו של רב הונא בר חיננא ועכשיו נעשו חכמים לאסור עליו ולהיטיב לא ידעו אתמול וכן עיקר:

ההיא אבוורנקא דהוה ליה לריש גלותא בבוסתניה. **אמר ליה לרב הונא בר חיננא**: לעביד מר תקנתא, דלמחר נאכול נהמא התם. **אזל עבד קנה קנה פחות משלשה**.

כו, א **אזל רבא** אשליפיהו.

אזל רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע נקטינהו מבתריה.

למחר איתביה רבינא לרבא: **"עיר: חדשה - מודדין לה משיבתה. וישנה - מחומתה.**

איזו היא "חדשה"?

ואיזו היא "ישנה"?

חדשה - נהוקפה ולבסוף ישבה.

ישנה - ישבה ולבסוף הוקפה."

והאי נמי, כהוקפה ולבסוף ישבה דמי!

אמר ליה רב פפא לרבא:

והאמר רב אסי:

מחיצות אדרכלין - לא שמה מחיצה,

אלמא: כיון דלצניעותא עבידא לה,

לא הויא מחיצה.

הכא נמי - כיון דלצניעותא עבידא, לא הויא מחיצה!

ואמר רב הונא בריה דרב יהושע לרבא:

והאמר רב הונא:

מחיצה העשויה לנחת - לא שמה מחיצה!

דהא רבה בר אבבה מערב לה לכולה מחוזה ערסייתא ערסייתא,

משום פירא דבי תורי.

והא פירא דבי תורי, כמחיצה העשויה לנחת דמא!

קרי עלייהו ריש גלותא:

"חכמים המה להרע ולהטיב לא ידעו"⁶⁸ (ירמיה ד, כב).

⁶⁸ מי אויל עמי אותי לא ידעו בני סכלים המה ולא נבונים המה להרע ולהיטיב לא ידעו

44. כו, א**רפ"י**

כאיסטרטיא של מלכים. רחבה שאחורי פלטין ושם היו מטיילים תמיד אלמא איכא דירה בהכי:

ושניהן. ר' אלעאי וחנניה:

התיכונה. אחרי פלטין של חזקיה דאי חצר שלפני בתים הואי החיצונה הוה קרי לה ואע"ג דגדולה היא כעיר קרי לה חצר ולא הוקפה לדירה:

מאי בעי התם. ברחבה שאחורי פלטין שאינה לדרך יציאה:

להושיב ישיבה. של תלמידים לעסוק בתורה על פתחו שלא יהא רשות למלאך המות ליכנס שם:

שטן. מלאך המות דכי חזי (דמינצו בהדי הדדי מיגרי בהו):

"אמר רבי אלעאי:

שמעתי מרבי אליעזר: ואפילו בית כור."

דלא כחנניה,

דתנאי:

"חנניה אומר:

ואפילו היא ארבעים סאה באסטרטיא של מלך."

אמר רבי יוחנן:

ושניהם מקרא אחד דרשו,

שנאמר: "ויהי ישעיהו לא יצא חצר התיכונה"⁶⁹ (מלכים ב' כ, ד),

כתיב: **"העיר", וקרינו: "חצר",**

מכאן לאיסטרטיא של מלך שהיו כעירות בינוניות.

במאי קמיפלגי?

מ' סבר: עירות בינוניות הויין בית כור,

ומ' סבר: ארבעים סאה הויין.

וישעיהו, מאי בעי התם?

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן:

מלמד שחלה חזקיה, והלך ישעיהו להושיב⁷⁰ ישיבה על פתחו.

מכאן לתלמיד חכם שחלה, שמושיבין ישיבה על פתחו.

ולאו מילתא היא,

דילמא אתי לאיגרוי ביה שטן.

⁶⁹ ויהי ישעיהו לא יצא חצר התיכונה ודבר זהוה היה אליו לאמר

⁷⁰ ע"פ גירסת עין יעקב ועוד.

45. כו, א-ב

ר"י

אנשי חצר ששכח אחד מהן כו'. ודאי מתני' בשביטל להן רשות שהיה לו בחצר מיירי דאי לא בטיל אף בחצר אסורים לטלטל מבתיהן שהבתים לכל אחד ואחד הן והחצר רשות כולן וחלקו אוסר עליהן ואשמעינן ר' אלעאי דהמבטל רשות חצירו רשות ביתו נמי ביטל ונעשה אורח אצלן לפיכך אף ביתו מותר להן אבי"ל הוא אסור להכניס ולהוציא מביתו לחצר ואף על פי שהוא מותר להכניס ולהוציא מפתח בתיהן לחצר כדתנן בפרק הדר (דף סט:) ושלחן מותר לו ולהן כשאר כל אדם הנכנס לחצר חבירו ומותר לו להוציא מפתח חבירו לחצר. דהא רשותא דחד הוא והכא נמי כיון (דבטל הוא דירתו) מביתו (מיהא) אסור הוא להוציא ולא אמרינן כיון דביטל להו רשות ביתו הוי ביתו כבתיהן דבשלמא מבתיהן אם הוא מכניס ומוציא איכא למימר כאינש בעלמא הוא אבל מביתו חוזר ומחזיק ברשותו הוא ואוסר עליהם והם עליו כדתנן בפרק הדר מי שנתן רשותו והוציא בין בשוגג בין במזיד הרי זה אוסר: והא תנן. לקמן בפרק הדר ביתו אסור להכניס ולהוציא לו ולהן ואמרינן התם ביתו הוא דאסור להם הא חצירו שריא להוציא מבתיהן לחצר שרשותו שולט בה הי"ד אי דלא ביטל חצירו אמאי שריא ואוקימנא בשביטל רשות חצירו ולא ביטל רשות ביתו וקסבר המבטל רשות חצירו רשות ביתו לא ביטל לפיכך חצר כולה שלהן היא וביתו מיוחדת לאסור להן להוציא מרשותו לרשותן:

מתני' ר"א. כדאמר רבי אלעאי שמעתי מר"א: רשות ביתו ביטל. ואע"ג דלא פריש בהדיא רשות ביתו דהא ודאי מתני' בדלא פירש דאי פירש לא מצי למימר ר' אלעאי בקשתי לי חבר ולא מצאתי דהא כ"ע מורד דשרי: פשיטא. דבהכי פליגי ולמה ליה לרב ששת לומר כשתימצי לומר:

אמר רחבה אנא ורב הונא בר חיננא תרגימנא. להאי כשתימצי לומר דרב ששת למאי איצטרך:

ה"ג לא נצרכה אלא לחמשה שרונים בחצר כו'. דאשמעינן רב ששת לשום לב להבין טעם מחלוקתן וללמוד הימנו דבר אחר דלר' אליעזר מבטל בעין יפה מבטל ולא אמרינן חצר דגלי גלי בית דלא גלי לא גלי ונילף מינה דהיכא דבטיל לחד מינייהו בטיל לכולהו ולא אמרינן למאן דגלי גלי למאן דלא גלי לא גלי ולרבנן צריך לבטל לכל אחד ואחד כי היכי דלגבי בית סבירא להו דמאי דלא פריש לא בטיל הכא נמי למאן דלא פריש לא בטיל וכולן אסורין דאע"ג דהאי דבטיל ליה עירב עם חבירו כי עירב מאתמול אדעתא דההיא חולקא לא עירב דההיא שעתא לאו דידיה הוא ודכוותיה תניא בהדר (לקמן דף ע:): אחד מן השוק שמת והיה לו בית בחצר והניח רשותו לאחד מבני החצר מבעוד יום דהיינו קודם שעירבו דכי עירב אדעתא דההיא חולקא נמי עירב אינו אוסר משחשיכה הרי זה אוסר:

רב כהנא מתני הכי. להאי כשתימצי לומר דרב ששת אמתניתין ורחבה ורב הונא הוא דתרגמוה לאגמורין מינה אחמשה שעירבו בחצר כו' הוא דאתא:

ורב טביומי מתני. דרב ששת בהדיא אמרה עלה: כר' אליעזר. דאמר מבטל בעין יפה מבטל:

אָמַר רַבִּי אֱלֵעָזַר:

שְׁמַעְתִּי מִרְבִּי אֱלִיעֶזֶר ...

"וְכֹן שְׁמַעְתִּי הַיָּמֵנוּ:

אֲנִישֵׁי חֲצֵר, שִׁשְׁכַּח אֶחָד וְלֹא עִירַב בֵּיתוֹ - אָסוּר [מְלַהֲכֵנִים וְלֹהוּצִיא, אֲבָל לָהֶם - מוֹתֵר].

וְהִתְנַן:

"בֵּיתוֹ אָסוּר לְהוּצִיא וְלַהֲכַנִּים לוֹ וְלָהֶן" (ס:):!

אָמַר רַב הוֹנָא בְּרִי יְהוּדָה⁷¹ אָמַר רַב שִׁשְׁת:

לֹא קָשְׁיָא:

הָא - רַבִּי אֱלִיעֶזֶר,

כו,ב

וְהָא - רַבְּנָן.

כְּשֶׁתִּמְצִי לֹמֵר:

לְדַבְּרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: הַמְּבַטֵּל רְשׁוּת חֲצִירוֹ - רְשׁוּת בֵּיתוֹ בֵּיטֵל.

לְרַבְּנָן: הַמְּבַטֵּל רְשׁוּת חֲצִירוֹ - רְשׁוּת בֵּיתוֹ לֹא בֵּיטֵל.

פְּשִׁיטָא!

אָמַר רַחֲבָה:

אֲנָא וְרַב הוֹנָא בְּרִי חִינְנָא תְּרַגְּמִנָא:

לֹא נִצְרְכָא אֱלָא לְחַמְשָׁה שְׁרֹוּיִן בְּחֲצֵר אֶחָד, וְשִׁשְׁכַּח אֶחָד מֵהֶן וְלֹא עִירַב,

לְדַבְּרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר - כְּשֶׁהוּא מְבַטֵּל רְשׁוּתוֹ, אִין צְרִיךְ לְבַטֵּל לְכָל אֶחָד וְאֶחָד,

לְרַבְּנָן - כְּשֶׁהוּא מְבַטֵּל רְשׁוּתוֹ, צְרִיךְ לְבַטֵּל לְכָל אֶחָד וְאֶחָד.

כְּמָאן אֲזֵלָא הָא דִּתְנִינָא:

"חַמְשָׁה שְׁרֹוּיִם בְּחֲצֵר אֶחָד, וְשִׁשְׁכַּח אֶחָד מֵהֶן וְלֹא עִירַב,

כְּשֶׁהוּא מְבַטֵּל רְשׁוּתוֹ - אִין צְרִיךְ לְבַטֵּל רְשׁוּת לְכָל אֶחָד וְאֶחָד?"

כְּמָאן?

כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר.

רַב כְּהֵנָּא מִתְנִי הָכִי.

רַב טְבִיּוּמִי מִתְנִי הָכִי:

כְּמָאן אֲזֵלָא הָא דִּתְנִינָא:

"חַמְשָׁה שְׁרֹוּיִן בְּחֲצֵר אֶחָד, וְשִׁשְׁכַּח אֶחָד מֵהֶן וְלֹא עִירַב,

כְּשֶׁהוּא מְבַטֵּל רְשׁוּתוֹ - אִינוּ צְרִיךְ לְבַטֵּל רְשׁוּת לְכָל אֶחָד וְאֶחָד?"

כְּמָאן?

אָמַר רַב הוֹנָא בְּרִי יְהוּדָה אָמַר רַב שִׁשְׁת:

כְּמָאן? כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר.

⁷¹ רשישי ועוד. גירסת וילנא: בריה דרב יהושע

46. כו, ב

רש"י

לרבי אליעזר. דאמר מסתמא ביטל רשות ביתו:
אם אמר. בהדיא לא בטילנא רשות ביתו מי הוי ביתו מותר להן או לא:
ולרבנן. דאמרי מסתמא לא ביטל רשות ביתו אמר בהדיא מבטילנא לכו אף רשות ביתו מבטיל אי לא:
ביתא בלא חצר. כיון דאסר עצמו בחצרו שביטל להם:
לאו כל כמיניה. דכיון דלית ליה חצר דירת בית לא כלום היא לדידיה:
והאי כי אמר מבטילנא. בטלה דעתו אצל כל אדם ולא ביטל אלא חצר:

[אמר רבי אלעאי:

שמעתי מרבי אלעזר ...

ובו שמעתי הימנו:

אנשי חצר, ששכח אחד ולא עירב ביתו - אסור מלהכניס ולהוציא, אבל להם מותר].

אמר ליה רב פפא לאביי:

לרבי אליעזר, אי אמר: "לא מבטילנא",

ולרבנן: אי אמר: "מבטילנא",

מאי?

טעמא דרבי אליעזר משום דקסבר: המבטל רשות חצירו - רשות ביתו ביטל, והאי אמר: "אנא לא מבטילנא".

או דילמא:

טעמא דרבי אליעזר משום דבית בלא חצר לא עבידי אינשי דדיירי,

וכי קאמר: "לא מבטילנא" - לאו כל כמיניה,

אף על גב דאמר: "דיירנא" - לאו כלום קאמר?

ולרבנן, אי אמר: "מבטילנא",

מאי?

טעמא דרבנן משום דקסברי: המבטל רשות חצירו - רשות ביתו לא ביטל,

והאי אמר: "מבטילנא".

או דילמא:

טעמא דרבנן משום דלא עביד איניש דמסלק נפשיה לגמרי מבית וחצר, והוי כי אורח לגבייהו,

והאי כי אמר: "מבטילנא" - לאו כל כמיניה?

אמר ליה:

בין לרבנן, בין לרבי אליעזר:

כיון דגלי דעתיה - גלי.

רש"י

אצותא חרזייתא. סיב עבה
הגדל סביב הדקל ונכרך ועולה
בו כלובי גפנים. חרזייתא
תכופות הרבה יחד כמחרוזות
וטעם מרור בו:

47. כו, ב

"וְכוּ שְׂמַעְתִּי מִמֶּנּוּ: שְׂיוֹצָאִים בְּעֶרְקֵבֵלִין בְּפֶסֶח".

מאי "ערקבלין"?

אמר ריש לקיש:
אצותא חרזייתא.

הדרן עלך עושין פסין